

Motion till riksdagen 2023/24:2664

av **Janine Alm Ericson m.fl. (MP)**

Jämställdhetspolitisk motion

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av ett intersektionellt perspektiv i arbetet med jämställdhetsmålen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om feministisk utrikes- och utvecklingspolitik och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra jämställdheten och mångfalden bland Sveriges förtroendevalda och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka unga kvinnors underrepresentation i politiken och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka diskriminering, hot och hat mot förtroendevalda och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta förebyggande mot destruktiva mansnormer och begränsande normer och värderingar och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge granskande myndigheter i uppdrag att analysera förekomsten av osakliga könsskillnader samt analysera möjliga konsekvenser för ekonomisk jämställdhet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstifta om könskvotering till bolagsstyrelser samt kommunala och statliga bolag och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sluta lönegapet och se till att kvinnodominerade yrken värderas högre och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jämna ut de skevheter som i dag finns mellan beskattning av arbetsinkomster och kapital och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sätta upp rekryteringsmål till Sveriges lärosäten för att öka andelen kvinnor i nyrekryteringen av professorer och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kvotering i högre grad ska ses som en möjlighet att nå jämställdhet och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beskatta kapitalinkomster progressivt och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över skatter för människor i olika livssituationer ur ett jämställdhetsperspektiv och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheter ska granska förekomst av osakliga könsskillnader, exempelvis tillgång till statligt riskkapital till företagande, och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur kvinnors möjlighet att starta och driva företag kan förbättras och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka de arbetsmarknadspolitiska insatserna till utrikesfödda kvinnor som riskerar långtidsarbetslöshet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Diskrimineringsombudsmannen ska ha möjlighet att driva fler enskilda mål och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till instrument som ger ett lyft för landets studie- och yrkesvägledning både för unga och senare i livet för att göra den mer jämställd och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa rätt till heltid och möjlighet till deltid och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentligt finansierade arbetsgivare ska gå före och erbjuda heltid som norm och deltid som möjlighet för alla sina arbetstagare och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska ge resurser för fler anställda och bättre löner i vården och omsorgen och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att behålla återhämtningsbonusen och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en nollvision för arbetsrelaterad ohälsa med hälso- och sjukvård respektive vård och omsorg som ett första fokusområde och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Arbetsmiljöverket möjlighet att utdöma vite även för brister i den organisatoriska eller sociala arbetsmiljön och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra bostadstillägget och säkerställa ett system så att utbetalning garanteras de som har rätt till den, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra för sambor att överföra pensionsrätter på motsvarande sätt som gifta i dag har möjlighet att göra och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omarbета indikatorerna inom målområdet Ekonomisk jämställdhet på det sätt som Jämställdhetsmyndigheten föreslår och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bredda rekryteringen till högskola, vuxenutbildning och yrkesutbildning och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att högskolor och utbildningar i större utsträckning bör använda alternativa antagningsmetoder och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lärosätena ska främja jämställdhet och motverka könsstereotypa utbildningsval och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra kunskapen om hbtqi-frågor och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att studenter, forskare och anställda med funktionsnedsättning ska ges bättre fysisk tillgänglighet och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lärosätenas uppdrag med jämställdhetsintegrering bör följas upp och att uppdraget bör bli mer långsiktigt utformat och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge alla barn chansen att utveckla sin fulla potential, oavsett kön och könsidentitet, och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge alla barn tillgång till genuspedagogik och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att pojkar och flickor ska mötas med samma höga förväntningar i skolan och erbjudas samma möjligheter att utvecklas och lyckas i sina studier och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att satsa på skolhälsovården och lärarna och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra fler läsfrämjande insatser och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att dubblera öronmärkningen av föräldradagar och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa faderskapspresumtion för ogifta sambor och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla hembesöksprogram och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att stödja utvecklingen av pappakurser och insatser från civilsamhället för att stärka papparollen och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa tillgänglig barnomsorg även på kvällar, helger och nätter och tillkännager detta för regeringen.

45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en folkhälsolag och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att satsa mer resurser på ökad kunskap om kvinnosjukdomar och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla regioner öppet ska redovisa hur jämställd vården är och säkerställa att könsuppdelad statistik finns tillgänglig och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla regioner ska stärka sitt likarättsarbete inom vården och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett mål om en barnmorska per födande kvinna och tillkännager detta för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att se över hela förlossningsvården och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra förlossningsvården i hela landet och höja kvaliteten och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tryggare förlossningsvård i hela landet och att erbjuda boende på patienthotell inför förlossning för den som har långa avstånd och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ta del av Norges sätt att organisera förlossningsvården och utreda om någon del av denna kan införas i Sverige i syfte att förbättra utbudet av t.ex. olika vårdformer och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som vill förlösas med kejsarsnitt på grund av tidigare förlossningstrauma, sexuella övergrepp eller annan icke-medicinsk orsak ska få besked om det beviljats senast i graviditetsvecka 28 och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kostnadsfritt ultraljud alltid ska erbjudas vid misstänkt missfall och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra kunskapen om hur förlossningsskador kan undvikas och tillkännager detta för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vårdgarantin för operation eller behandling efter förlossningsskada ska sänkas från 90 till 30 dagar och tillkännager detta för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riskgrupper, såsom nyanlända kvinnor, äldre förstföderskor och kvinnor med missbruksproblematik, ska erbjudas hembesök inför barnets födsel och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som är i behov av tolk under förlossningen ska få det på plats, inte via telefon, och tillkännager detta för regeringen.
60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att systemet med s.k. kulturtolksdoulor som finns i vissa regioner ska spridas till fler och tillkännager detta för regeringen.
61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förlossningsavdelningar och BB bör bli mer hemlika och tillkännager detta för regeringen.

62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att BB i hemmet ska kunna erbjudas som alternativ till de som föredrar det, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till särskilt stöd för den som saknar medföljande till förlossning och BB, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att grundlagsskydda aborträtten och tillkännager detta för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att biståndsmedel ska gå till arbete för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter och till civilsamhällesorganisationer som påverkar SRHR-frågor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öppna upp för subventionerad abort för utländska kvinnor i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
67. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa kostnadsfria preventivmedel för unga under 26 år och tillkännager detta för regeringen.
68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att olika alternativ på kostnadsfria mensskydd bör erbjudas via exempelvis ungdomshälsan och skolan och på andra lämpliga platser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
69. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att förenkla hemaborter och tillkännager detta för regeringen.
70. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att se över barnmorskors förskrivningsrätt och tillkännager detta för regeringen.
71. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökade anslag till kvinno- och tjejjourer och tillkännager detta för regeringen.
72. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att satsa på det våldsförebyggande arbetet på kort och lång sikt och tillkännager detta för regeringen.
73. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ”mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer” som ett nytt målområde i den nationella folkhälsopolitiken och tillkännager detta för regeringen.
74. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta fler mansmottagningar och tillkännager detta för regeringen.
75. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta förbättra myndigheternas arbete med att upptäcka våld i nära relationer och tillkännager detta för regeringen.
76. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra informationsutbytet mellan myndigheter och minska sekretessen och tillkännager detta för regeringen.
77. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om genuspedagogik och normkritik i förskola och skola och tillkännager detta för regeringen.
78. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett nationellt centrum för normkritisk pedagogik och tillkännager detta för regeringen.
79. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rusta föräldrar, lärare och andra vuxna för att prata med unga om våld i nära relationer och tillkännager detta för regeringen.

80. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det enklare att utreda hat och hot på nätet och tillkännager detta för regeringen.
81. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka finansieringen till stödlinjer för barn och unga och tillkännager detta för regeringen.
82. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den straffrättsliga lagstiftningen i högre utsträckning behöver inkludera sexuella kränkningar och övergrepp på internet och sugardejtingplattformar och tillkännager detta för regeringen.
83. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka rättigheterna för personer utsatta för sexualbrott och tillkännager detta för regeringen.
84. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som utsätts för sexköp eller kommersiell sexuell exploatering ska betraktas som brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.
85. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sexualbrottsoffers rätt till målsägandebiträde ska stärkas och tillkännager detta för regeringen.
86. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förtalslagstiftningen i syfte att stävja förtalsanmälningar med hämndmotiv och tillkännager detta för regeringen.
87. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta särskilda mottagningar för vuxna som utsatts för sexuellt våld, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
88. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att brottsoffer i ärenden där förövaren är under 15 år ska få ett bättre juridiskt stöd under processen och tillkännager detta för regeringen.
89. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över brottsoffrens tillgång till adekvata traumabehandlingar och tillkännager detta för regeringen.
90. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur vården till följd av sexuella övergrepp kan bli kostnadsfri och tillkännager detta för regeringen.
91. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett permanent samordningscentrum för arbetet med att förhindra att barn förs ut ur landet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
92. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ingen ska utvisas för att den lämnar en våldsam relation eller en relation som bygger på hedersförtryck eller lämnar en våldsam relation, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
93. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att socialtjänsten aldrig ger information till vårdnadshavare som kan innebära akut risk för att barn utsätts för brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
94. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se till att alla samhällsinstanser har kompetens att identifiera hedersförtryck och agerar så tidigt som möjligt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
95. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra det regionala arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
96. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra det kommunala arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.

97. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta resurscentrum i varje län och tillkännager detta för regeringen.
98. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra samverkan mellan myndigheter och säkerställa tidiga ingripanden och tillkännager detta för regeringen.
99. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka satsningarna på forskning kring hur man förebygger hedersvåld, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
100. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalisera oskuldskontroller, utfärdande av oskuldsintyg och omvändelseförsök och tillkännager detta för regeringen.
101. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att intensifiera insatserna mot könsstymning och tillkännager detta för regeringen.
102. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka information och utbildning om demokratiska principer, jämställdhet och barns rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
103. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka segregationen och förbättra integrationen och tillkännager detta för regeringen.
104. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prioritera arbetsmarknadsåtgärder riktade till kvinnor i utsatta områden och tillkännager detta för regeringen.
105. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kategorisera ekonomiskt våld som en egen form av mäns våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
106. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om det ekonomiska våldet och tillkännager detta för regeringen.
107. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa psykisk misshandel som ett nytt brott och tillkännager detta för regeringen.
108. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka tillgången till utbildningsinsatser och kompetenshöjande insatser inom psykiskt våld och tillkännager detta för regeringen.
109. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa minimistraffet för grov kvinnofridskränkning till två års fängelse och tillkännager detta för regeringen.
110. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra konstruktionen av brotten fridskränkning, kvinnofridskränkning och hedersförtryck så att den grundas i förövarens kontrollerande och nedbrytande beteende och tillkännager detta för regeringen.
111. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra preskriptionstiden för alla delar av brotten fridskränkning, grov kvinnofridskränkning och hedersförtryck och tillkännager detta för regeringen.
112. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att varje kvinna som lämnar en våldsam relation ska ges en samlad ingång till samhällets stöd och tillkännager detta för regeringen.
113. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en bred utredning för att kartlägga eftervåldets uttryck och lämna konkreta förslag på lösningar och tillkännager detta för regeringen.

114. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kontaktförbud ska kunna gälla ett större geografiskt område och tillkännager detta för regeringen.
115. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en granskning av hur lagstiftning om vårdnad, boende och umgänge efterföljs och tillkännager detta för regeringen.
116. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att inget barn med skyddade personuppgifter eller med skyddat boende ska tvingas till umgänge med en förälder mot sin vilja och tillkännager detta för regeringen.
117. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge barn egna juridiska ombud i vårdnadsfall och tillkännager detta för regeringen.
118. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om det ekonomiska eftervåldet och tillkännager detta för regeringen.
119. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram och genomföra utbildningsinsatser för verksamma jurister på domstolarna och tillkännager detta för regeringen.
120. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att erbjuda de som lever med skyddade personuppgifter en långvarig kontaktperson hos kommunen och tillkännager detta för regeringen.
121. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram nationella riktlinjer för arbetet med personer med skyddade personuppgifter och tillkännager detta för regeringen.
122. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett särskilt ekonomiskt stöd för personer som lever med skyddade personuppgifter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
123. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur personer med skyddade personuppgifter kan få förtur i bostadsköer och tillkännager detta för regeringen.
124. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort avgiften för skyddade boenden i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
125. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förbättrade möjligheter för de som lever med skyddade uppgifter att ta del av digitala tjänster, vård och annan viktig samhällsservice och tillkännager detta för regeringen.
126. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra för våldsutsatta att hitta en trygg lösning för sina husdjur och tillkännager detta för regeringen.

Inledning

Miljöpartiet är ett feministiskt parti. Det innebär att vi med politiska verktyg vill verka för jämställdhet och motverka den rådande könsmaktsordningen i världen, där män har mer makt än kvinnor.

För Miljöpartiet är jämställdhet i grunden en fråga om frihet. Människors möjligheter att leva sina liv ska inte påverkas negativt eller begränsas av kön eller könsidentitet. Alla ska ha frihet att vara den de är utan att hindras av stereotypa normer och attityder. En modern och radikal politik för ökad jämställdhet lägger fokus på lika möjligheter inom alla områden.

Genom att Sverige har ratificerat FN:s konvention om avskaffandet av all slags diskriminering av kvinnor (kvinnokonventionen) har vi åtagit oss att ta tillvara kvinnors rättigheter och förhindra könsdiskriminering. Sverige har tagit många steg mot jämställdhet och ligger i dag före många andra länder i världen. Men fortfarande finns mycket att göra för att Sverige ska bli ett fullt ut jämställt land. Än idag har flickor inte samma makt och möjligheter som pojkar i samhället. Skillnaderna finns redan på förskolan och i skolan. Kvinnor tar ett större ansvar för oavlönat arbete i hemmet, medan de får mindre lön än män i arbetslivet och i högre grad blir fattiga som pensionärer. Vi ser också skillnader i hälsa mellan kvinnor och män, och mäns våld mot kvinnor är ett av våra största samhällsproblem. Ett arbete behöver göras för att ta reda på hur svensk lagstiftning bäst bör utformas för att fullt ut leva upp till FN:s kvinnokonvention.

Det var hundra år sedan svenska kvinnor fick rösträtt och mycket har förbättrats sedan dess. Men det är uppenbart att kvinnors rättigheter måste fortsätta att bevaras och förbättras. Det finns krafter runt om i världen som hotar de framsteg som görs för frihet och jämställdhet. Det är djupt bekymmersamt hur aborträtten inskränks i stora delar av världen. Vi ser även att den svenska regeringen med stöd av SD tar initiativ som inte kommer att stärka kvinnors rätt. Nedskärningarna i biståndet kommer drabba kvinnor och flickor särskilt hårt, liksom den skärpta migrationspolitiken. Det tycks också finnas en rädsla för begreppet feminism. Feminism handlar om att konsekvent analysera verkligheten ur ett könsperspektiv och se till att flickor och kvinnor har samma möjligheter som pojkar och män, det borde alla se som självklart. Men även det intersektionella perspektivet måste finnas med och att se bortom kön till att det handlar om individens rättigheter.

Några avtryck från vår tid i regering

Under vår tid i regering har insatser på jämställdhetsområdet varit viktigt. Vi har också haft två miljöpartistiska statsråd som varit jämställdhetsminister: Åsa Lindhagen under januari 2019–februari 2021 och Märta Stenevi från februari 2021 till dess Miljöpartiet lämnade regeringen i november 2021. Bland de åtgärder vi bidragit till är ett åtgärdsprogram med 40 punkter för att stoppa mäns våld mot kvinnor (juni 2021), och även det framarbetade åtgärdsprogrammet med 99 åtgärder för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (december 2021). Jämställdhetsintegrering blev ett mer kraftfullt instrument och det har blivit krav på arbetsgivare att göra aktiva åtgärder i jämställdhetsarbetet. Barnfridslagen infördes i juli 2021, en förändring som minst sagt är angelägen. Samtyckeslagen som infördes i juli 2018 är en viktig miljöpartistisk seger, vi har jobbat aktivt med frågan i många år. Att frågan nu ger avtryck i ny slags sexualunder-

visning i skolan där både könsidentitet och samtycke finns med kommer göra stor skillnad i praktiken. Vi har förbättrat de lägsta pensionerna, vilket gynnar kvinnor, liksom höjt de lägsta nivåerna i sjuk- och aktivitetsersättning och förbättrat sjukförsäkringen. En jämställdhetsfråga är också rätten att få vara sig själv, bestämma över sin egen kropp och sin egen sexualitet och hur man vill leva sitt liv. Miljöpartiet har under mandatperioden konsekvent lyft hbtqi-frågor och drivit på mycket för en ny könstillhörighetslag. Exempelen är fler.

Motionens upplägg

I motionen lyfter vi ett antal förslag på jämställdhetsområdet och vi presenterar dem under de sex nuvarande jämställdhetspolitiska målen som riksdagen har antagit. Vart och ett är viktigt för att nå långsiktig förändring. Vi har valt att i denna motion göra en fördjupning av våra förslag på det sista området – mäns våld mot kvinnor. Samhället behöver ta kontinuerliga och långsiktiga steg för att förbättra jämställdheten och parallellt ta krafttag mot de yttringar som ojämställdheten ytterst producerar i vårt samhälle, mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld.

Det övergripande målet för den av riksdagen antagna jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv; det är vad det de facto handlar om. Vi vill också betona hur viktigt det är att kontinuerligt ha med ett intersektionellt perspektiv i arbetet med målen. Det handlar om att betona och synliggöra skillnader inom respektive grupp som beror på andra aspekter än kön och hitta sätt att motverka dessa.

Mansrollen och hur den kan förändras, för att pojkar och unga män ska kunna växa upp till fria individer och slippa de pålagor som den traditionella mansrollen innebär, är ett särskilt område som också behöver lyftas i större utsträckning. Det har givetvis stor inverkan på hur vi ser på kön i samhället och för flickors och kvinnors villkor. Frågan finns indirekt med i motionen men behöver även fokuseras särskilt, det är en fråga vi kommer att återkomma till.

Ett viktigt övergripande område vi även vill lyfta är Sveriges feministiska utrikespolitik, vilket vi inleder med.

Vikten av en fortsatt feministisk utrikespolitik

En mycket viktig princip för Miljöpartiet som regeringsparti var att den regering som vi ingick i var feministisk. En viktig del i detta var att vi tydliggjorde vår hållning med en feministisk utrikespolitik, vars utveckling och innehåll beskrevs bland annat i regeringens skrivelse 2019/20:17 ”Sveriges feministiska utrikespolitik”. Den feministiska utrikespolitiken är ett förhållningssätt som innebär att utrikesförvaltningens arbete ska genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv som kan struktureras i tre ”R”: rättigheter, representation och resurser. Detta innebär att utrikesförvaltningen ska verka för alla kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna och verka för kvinnors deltagande och inflytande i beslutsprocesser. Utrikesförvaltningen ska också se till att resurser fördelas så att jämställdhet främjas.

Sverige blev i oktober 2014 först i världen om att deklarerera en feministisk utrikespolitik. Den har sedan dess väckt uppmärksamhet och fler länder har tagit efter. Enligt en uppräknning som finska utrikesdepartementet gjort hör åtminstone Nederländerna, Spanien, Kanada, Luxemburg, Mexiko, Tyskland, Frankrike och Chile till de länder som har deklarerat en feministisk utrikespolitik.

För Miljöpartiet är det angeläget att Sverige fortsätter på den inslagna vägen. Med en feministisk utrikespolitik har vi satt tydliga mål för att bryta ojämställda strukturer i världen och för att resurser går till kvinnors egna prioriteringar. Begreppet feministisk har i sig lett till nya analyser och perspektiv, vilket är värdefullt inför att insatser utformas. Med en tydlig analys är utsikterna större för att jämställdhet och flickors och kvinnors reella situation ska förbättras.

Miljöpartiet vill att den svenska regeringen fortsatt driver en feministisk utrikespolitik och står för det fullt ut genom att även benämna den.

Jämn fördelning av makt och inflytande

Det första jämställdhetspolitiska delmålet handlar om att kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och forma villkoren för beslutsfattandet. Över tid har möjligheter till makt och inflytande blivit mer jämnt fördelade, men än idag är kvinnors utsikter att påverka samhället sämre än mäns. Samtidigt handlar arbetet för en mer representativ maktutövning inte bara om kön. Exempelvis etnicitet, funktionsförmåga, hudfärg och ålder har också inverkan på möjligheten till inflytande. Här måste samhället bli bättre på att ta tillvara den erfarenhet och kompetens som finns, för allas bästa. Med ökad jämställdhet och mångfald förbättras förutsättningarna för att motverka diskriminering, höja kompetensnivån i samhället och skapa nya innovationer.

En jämn fördelning av makt och inflytande inom samhällets alla sektorer är ingen garanti för att den reella makten också ska fördelas jämnt, men det är en förutsättning för att maktutövning ska kunna förändras i en jämställd riktning. Därför är det problematiskt att ju högre upp i hierarkin inom politiken, näringslivet och högre utbildningar, desto större är frånvaron av representativitet och jämställt inflytande. Den ojämställdhet som präglar möjligheten till inflytande utgör ett allvarligt demokratiskt underskott.

För att alla ska kunna vara med och påverka samhället och vilka frågor som hamnar på dagordningen är det viktigt att fler grupper är representerade inom alla områden i samhället, såsom inom politiken, inom arbetslivet och företagandet, samt inom den ideella sektorn. Det handlar också om att kunna påverka de processer som är en del av forandringen av våra värderingar, tankar och idéer, exempelvis inom kultur, forskning och media.

Politiskt inflytande

Det är angeläget att förbättra jämställdheten och mångfalden bland Sveriges förtroendevalda politiker så att fler får möjligheter att påverka samhället och delta i demokratin. Regeringen bör ta initiativ för att detta ska bli verklighet. Även om politiken är en av de mer jämställda sektorerna i Sverige, så råder inte reell jämställdhet i politiskt arbete. En

jämn könsfördelning och fler kvinnor på beslutsfattande positioner är en viktig förutsättning, men inte tillräckligt. Det är också viktigt att belysa villkoren för kvinnor att ta sig till och befinna sig på beslutsfattande positioner. Unga kvinnor är kraftigt underrepresenterade i politiken och lämnar dessutom sina uppdrag i förtid. Kvinnor möter högre krav, utsätts för sexualiserande kommentarer, trakasserier, hot och våld samt hoppar av sina uppdrag i högre utsträckning än män. Dessa hinder för jämställdheten kan inte accepteras.

Det är av stor betydelse att undanröja problem som har med diskriminering och hot att göra, eftersom det påverkar människors möjligheter till politiskt engagemang. Inom politiken hämmas kvinnors möjlighet att delta på lika villkor av risken att utsättas för kränkande behandling, hat och hot. Enligt Jämställdhetsmyndigheten riskerar alla politiker högt upp i hierarkin att utsättas för våld, men kvinnor på höga positioner är mer utsatta än män. Särskilt unga kvinnor och kvinnor som driver frågor om jämställdhet och mäns våld mot kvinnor är särskilt utsatta för härskartekniker, nedsättande behandling och trakasserier. Samhället måste kraftsamla för att motverka detta uttryck för våld mot kvinnor.

Enligt Jämställdhetsmyndigheten har det målmedvetna arbetet i statsförvaltningen gett resultat. Målet om en jämn könsfördelning med 51 procent kvinnor och 49 procent män i styrelser och insynsråd utnämnda av regeringen har uppnåtts. Samtidigt visar myndigheten att utvecklingen i flera viktiga hänseenden har stagnerat och att det krävs särskilt fokus på den yngre generationen både vad gäller synen på jämställdhet och villkor och faktisk politisk representation. När det gäller attityder till jämställdhet så utmärker sig gruppen unga män. De anser i högre grad än kvinnor att samhället är jämställt och att kvinnor överdriver ojämställdheten. Unga män tar också i minst utsträckning avstånd från att män är bättre politiska ledare och chefer än kvinnor. Här måste samhället agera förebyggande mot destruktiva mansroller och för att ändra på begränsande normer och värderingar. Verkningsfulla initiativ och åtgärder krävs för att målet om en jämn fördelning av politiskt inflytande ska bli verklighet i Sverige.

Ekonomiskt inflytande

Kommissionen för jämställda livsinkomster har visat att det förekommer en ojämn fördelning av ekonomiskt bistånd, statliga stödåtgärder, företagsstöd och arbetsmarknadsåtgärder. Kvinnor tar i högre grad än män del av stödåtgärder som är inkomstprövade och ersättningar som kompenserar för inkomstbortfall, som sjukpenning eller föräldrapenning. Män tar istället del av insatser som för dem närmare arbetsmarknaden eller ger dem bättre förutsättningar att ackumulera inkomster av arbete eller kapital, såsom subventionerade anställningar och stöd till näringsverksamhet. I och med detta har män i genomsnitt större inkomster och därmed större möjligheter att bygga upp ett sparande. För att komma åt denna del av ojämställdheten måste vi sluta lönegapet och se till att kvinnodominerade yrken värderas högre. Men vi måste också jämna ut de skevheter som idag finns mellan beskattning av arbetsinkomster och kapital. Det är inte bra att det lönar sig mer att äga än att arbeta.

Något som visat sig vara effektivt för att komma till rätta med oegentliga löneskillnader mellan kvinnor och män är lönekartläggning. Miljöpartiet anser att alla företag som har fler än tio anställda ska vara skyldiga att göra lönekartläggningar varje

år. Utöver det ska alla företag i den storleken uppdatera sina jämställdhets- och mångfaldsplaner varje år. Det krävs kraftigare sanktionsmöjligheter för de företag som inte lever upp till kraven än de vitesförelägganden som finns i dag. Att kartlägga löneskillnader räcker dock inte, det måste också göras någonting åt de löneskillnader som kommer fram i kartläggningen. Enligt Statistiska centralbyrån tjänar kvinnor cirka 84 procent av vad män tjänar. Ungefär hälften av löneskillnaden kan förklaras med att kvinnor och män har olika utbildning, befattningsgrad och arbetstid och att de finns inom olika sektorer.

Det är betydligt fler kvinnor än män som arbetar deltid. En vanlig myt är att det är kvinnor med små barn som står för deltidsarbetandet, men nästan lika många kvinnor utan barn arbetar deltid. Miljöpartiet anser att heltid ska vara norm på den svenska arbetsmarknaden. Vi är dock tveksamma till om lagstiftningsinstrumentet är det mest effektiva verktyget för att åstadkomma detta. Vi ser hellre att detta är en del i överenskommelser och avtal mellan arbetsmarknadens parter.

Miljöpartiet vill också se ett mer jämställt näringsliv. Inom näringslivet finns fortfarande en kraftig underrepresentation av kvinnliga chefer i företagsledningar, i styrelser och på andra höga positioner. I de stora börsbolagen är drygt nio av tio ordförande och verkställande direktörer män. Enligt en branschrapport av Allbright från 2021 är majoriteten av ledningsgrupperna i svenska börsbolag inte jämställda och vart femte bolag saknar helt kvinnor i ledningsgruppen. Andelen kvinnor i börsens styrelser har stått still på 34 procent de senaste fyra åren. Detta är inte rimligt år 2022. Utvecklingen går för långsamt. För att se ett mer jämställt näringsliv vill Miljöpartiet lagstifta om könskvotering till bolagsstyrelser så att minst 40 procent av ledamöterna i alla börsnoterade bolag, samt kommunala och statliga bolag, ska vara kvinnor. Det har visat sig att bolag med en högre andel kvinnor leder till mer jämställda ledningsgrupper och fler kvinnor i valberedningen. Dessutom är kvinnor på högsta nivå mer benägna att befordra och rekrytera andra kvinnor till andra ledande positioner.

Inflytande inom högre utbildning och forskning

Även när det gäller ledande positioner inom högre utbildning och forskning skiljer sig villkoren åt för kvinnor och män i fråga om anställning, karriärvägar och tillgång till forskningsmedel enligt Jämställdhetsmyndigheten. En rapport av Vetenskapsrådet från 2015 visar att forskningsanslag till kvinnor har stagnerat och att en majoritet av anslagen som Vetenskapsrådet finansierar går till forskningsområden som domineras av män. Rapporten konstaterar också att ju högre upp i forskningshierarkin, desto färre kvinnor. År 2020 var endast 31 procent av alla professorer kvinnor. När Miljöpartiet var en del av regeringen fick Sveriges lärosäten särskilda rekryteringsmål för att öka andelen kvinnor bland nyrekryteringen av professorer under 2017–2019. Senare utvärderingar har visat att lärosätena inte lyckats med att uppnå sina mål för tidsperioden; istället har andelen kvinnor minskat inom nästan alla forskningsområden. Vi ser därför behov av att rekryteringsmålet införs på nytt.

Miljöpartiet vill se fler kvinnor på andra ledande positioner i samhället, på ordförandeposter, som professorer och chefer. Den offentliga sektorn har ett extra stort ansvar för att medverka till en aktiv rekrytering av kvinnor till ledande positioner. Det är nödvändigt att bryta den ordning som finns i samhället där män har förtur till vissa

positioner. Vi anser att kvotering i högre grad måste ses som en möjlighet för att komma till rätta med underrepresentationen av kvinnor på ledande positioner. Regeringen bör återkomma med förslag om hur en sådan utveckling kan ske i högre grad.

Miljöpartiet vill

- Förbättra jämställdheten och mångfalden bland Sveriges förtroendevalda politiker så att fler får möjligheter att påverka samhället.
- Motverka att unga kvinnor är underrepresenterade i politiken och lämnar sina uppdrag i förtid.
- Motverka diskriminering, hot och hat mot förtroendevalda.
- Arbeta förebyggande mot destruktiva mansnormer samt begränsande normer och värderingar.
- Ge granskande myndigheter i uppdrag att analysera förekomsten av osakliga könsskillnader samt analysera möjliga konsekvenser för ekonomisk jämställdhet.
- Lagstifta om könskvotering till bolagsstyrelser, kommunala och statliga bolag.
- Sluta lönegapet och se till att kvinnodominerade yrken värderas högre.
- Jämna ut de skevheter som idag finns mellan beskattning av arbetsinkomster och kapital.
- Sätta upp rekryteringsmål till Sveriges lärosäten för att öka andelen kvinnor bland nyrekryteringen av professorer.
- Att kvotering i högre grad ses som en möjlighet att nå jämställdhet.

Ekonomisk jämställdhet

Det andra jämställdhetspolitiska delmålet innebär att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.

Jämställdhetsmyndigheten har på uppdrag av regeringen genomfört en uppföljning av utvecklingen i förhållande till delmålet. Myndigheten konstaterar att det finns ett inkomstgap på omkring 20 procent mellan kvinnor och män i arbetsför ålder. Kvinnors disponibla inkomst är med andra ord 80 procent av männens. Rapporten visar att löneskillnaderna har minskat något under den undersökta perioden, men skillnaderna i disponibel inkomst har varit i princip oförändrade sedan 1995. Denna skillnad förklaras främst av att män arbetar heltid i högre grad än kvinnor och av att män har ett större ägande och sparande, och därmed högre kapitalinkomster. Kvinnors andel av mäns kapitalinkomster har minskat från 40 procent år 2003 till 28 procent år 2019. Deltidsarbete och genomsnittligt lägre löner gör att kvinnor har väsentligt lägre pensioner än män.

Denna statistik är inte värdig ett land som gör anspråk på att vara ett av världens mest jämställda. Läget är allt annat än bra och utvecklingen går för långsamt. Med dagens förändringstakt kommer det ta 100 år innan vi har jämställda pensioner, enligt Kommissionen för jämställda livsinkomster. Banken SEB har räknat ut att vi får vänta till 2053 innan den första generationen flickor föds som kan se fram emot en pension på samma nivå som mäns – när de går i pension runt 2123.

Reformer får betydelse

Utvecklingen mot ekonomisk jämställdhet går inte snabbt av sig själv, men politiska incitament har tydlig effekt. Det har till exempel visat sig varje gång föräldraförsäkringen har reformerats. När ytterligare en månad reserverats till varje förälder har papporna tagit ut fler föräldradagar. Det gör i sin tur arbetsmarknaden mer jämställd och tidigarelägger den dag då vi får jämställda pensioner.

Reformer för en fungerande sjukförsäkring och ett samhälle där stressrelaterad ohälsa tas på allvar har betydelse för den ekonomiska jämställdheten eftersom ohälsostatistiken framför allt toppas av kvinnor. Att förändra sjukförsäkringen är högst angeläget och vi anser att ett könsperspektiv behöver finnas med i arbetet.

Kapital, skatter och jämställdhet

Ägandet av kapital är extremt ojämnt. Män har i genomsnitt högre kapitalinkomster eller inkomster från näringsverksamhet än kvinnor. Kvinnors kapitalinkomster uppgår till knappt hälften av männens och bara fyra procent av det privatägda aktievärdet ägs av kvinnor. Det gör att män tjänar på att skatten på kapital i många fall är lägre än skatten på arbete. De har ofta större kapitalinkomster som beskattas med en lägre skattesats än arbetsinkomster. För att komma tillrätta med detta vill Miljöpartiet att kapitalinkomster beskattas progressivt. Skatter kan även i övrigt behöva ses över ur ett jämställdhetsperspektiv. Det kan handla om hur olika skattevillkoren kan se ut i olika livssituationer.

Förbättra möjligheterna till kvinnors eget företagande

Studier visar att stereotypa föreställningar om kvinnors och mäns företagande påverkar hur de behandlas när de ansöker om statligt riskkapital. Kvinnliga entreprenörer får i snitt 25 procent av sitt efterfrågade kapital medan män får över hälften. Detta indikerar att kvinnor och män bemöts olika hos statligt företagsfrämjande aktörer. Kommissionen för jämställda livsinkomster rekommenderar att granskande myndigheter ges uppdrag från regeringen att närmare analysera förekomsten av dessa osakliga könsskillnader. I samband med detta bör myndigheterna analysera verksamhetens möjliga konsekvenser för ekonomisk jämställdhet. Miljöpartiet instämmer i behovet av att regeringen ger dessa uppdrag till aktuella myndigheter. Vi anser att det även i övrigt är angeläget att se över kvinnors möjlighet att starta och driva eget företag, och hur deras möjligheter kan förbättras. Det vill vi ge regeringen tillkänna.

Förbättrat stöd från Arbetsförmedlingen till grupper som riskerar långtidsarbetslöshet

Förutom kön påverkar ålder, utbildning, födelseland och funktionsnedsättning också möjligheten till arbete och därmed en jämställd ekonomi. Miljöpartiet anser att arbetsmarknadspolitiska insatser behöver förstärkas för att förbättra möjligheterna för utrikesfödda kvinnor att etablera sig på arbetsmarknaden. Detsamma gäller för kvinnor

med funktionsnedsättning, som har sämre förutsättningar än män med funktionsnedsättning och som även är överrepresenterade i gruppen som lever under den relativa fattigdomsgränsen. Den nya Arbetsförmedlingen behöver säkerställa att de har insatser som stärker dessa gruppers möjligheter och att alla som behöver personanpassat stöd ska få det. För att stärka arbetet mot diskriminering anser vi även att Diskrimineringsombudsmannen, DO, ska ha möjlighet att driva fler enskilda mål.

Ungas val lägger grunden

Ungas val av utbildning och yrken lägger grunden till deras framtida inkomster. Unga väljer olika, tror olika om sig själva och sin förmåga och givetvis spelar samhällets förväntningar in. Att från början välja olika riskerar att cementera ojämställdheten framöver. Frågan lyfts av Kommissionen för jämställda livsinkomster som även hänvisar till Utredningen om en utvecklad studie- och yrkesvägledning (SOU 2019:4) som poängterar att det är avgörande att elever har kunskaper om vilka konsekvenser utbildnings- och yrkesval kan ha för bland annat karriärs- och löneutveckling för att nå målen med en jämställd utbildning, och i förlängningen ett jämställt arbetsliv. Utöver det kan det finnas djupare skäl till att man väljer olika som kan behöva analyseras. Miljöpartiet anser att regeringen bör återkomma med förslag till instrument som ger ett lyft för landets studie- och yrkesvägledning både för unga och senare i livet för att göra den mer jämställd.

Satsningar på arbetsmiljön och löner nödvändigt

Det är nödvändigt att komma till rätta med arbetsmiljön i de kvinnodominerade branscherna – framför allt vård och omsorg – där många kvinnor sliter ut sig eller arbetar ofrivillig deltid. Enligt en rapport från Kommunalarbetsförbundet känner sju av tio av deras medlemmar i äldreomsorg och barnomsorg en oro inför att pensionen inte kommer att räcka eller att inte orka arbeta fram till pensionsåldern.

Sjukskrivningstalen toppas av kvinnor, det gäller särskilt de stressrelaterade. Många kvinnor arbetar inom hälso- och sjukvård, vård och omsorg där arbetsvillkoren i dagsläget är oerhört pressade, många har gått ner i tid för att orka med eller funderar på att lämna yrket. Fler kollegor är en grundförutsättning, men även i övrigt bättre villkor och högre löner.

Miljöpartiet driver att det ska finnas en rätt till heltid och möjlighet till deltid – men rätten till heltid måste också handla om ”rätt till orken till heltid”. Miljöpartiet vill att offentligt finansierade arbetsgivare ska gå före och erbjuda heltid som norm och deltid som möjlighet för alla sina arbetstagare.

Statligt finansierad storsatsning på arbetsmiljö i vård och omsorg

Miljöpartiets viktigaste vårdfråga är att förbättra arbetsvillkor och arbetsmiljö för personal i hälso- och sjukvård och kommunal vård och omsorg. Just nu handlar det om att staten hjälper till att finansiera kommuner och regioner så att vi slipper se stora neddragningar men på sikt ser vi också att det är nödvändigt med en statligt finansierad storsatsning som utökas med 10 miljarder per år under 4 år för att sedan permanenta de 40 miljarderna. Allt för att möjliggöra fler anställda och höjda löner i hälso- och sjukvården och omsorgen. Detta skulle, om det blir verklighet, göra stor skillnad för kvinnors arbetsvillkor och minska risken för stressrelaterad ohälsa.

Vi vill också behålla den återhämtningsbonus som Miljöpartiet drev igenom i regeringsställning och som går till att förbättra arbetsmiljön, exempelvis genom olika arbetstidsmodeller eller andra innovativa arbetssätt som personalgrupper vill pröva. Kärnan i bonusen är att förslagen ska komma från personalen och även denna reform ser vi har potential att förbättra många kvinnors arbetssituation och bidra till att deras idéer kan lyftas fram och realiseras. Hittills har bonusen utnyttjats väl och vi vill behålla återhämtningsbonusen.

Nollvision för arbetsrelaterad ohälsa och ny möjlighet till vite

Miljöpartiet vill införa en nollvision för arbetsrelaterad ohälsa med vård och omsorg som ett första fokusområde. Det finns en bra arbetsmiljölag i Sverige och vi måste på allvar se till att den följs.

Vi vill även skärpa arbetsmiljölagstiftningen så att Arbetsmiljöverket ska kunna utdöma vite, inte bara om det finns fysiska brister i arbetsmiljön, utan även för brister i den organisatoriska eller sociala arbetsmiljön. Även detta skulle innebära en stor förbättring för många kvinnor som i dagsläget är drabbade av ohälsa på grund av just den typen av brister. Detta har också föreslagits av Utredningen om utökade möjligheter att upprätthålla en god arbetsmiljö (SOU 2022:45) och vi vill att det blir verklighet.

Öka jämställdheten i pensioner

För att uppnå jämställdhet måste pensionssystemet förändras. Miljöpartiet vill att inkomsterna för de med de lägsta inkomsterna ska höjas. Det är en viktig jämställdhetsfråga och handlar ofta om kvinnor som har slitit ett helt liv och idag ändå lever på en pension som är alldeles för låg.

Vi vill också att det ska bli möjligt för samboende par att överföra pensionsrätter, något som idag bara är möjligt för gifta par. Detta är viktigt för att par som vill kompensera den partner som tagit ett större ansvar över hemmet och barnen också ska kunna göra det.

Även bostadstillägget för pensionärer måste förbättras. Pensionsmyndigheten behöver utforma ett system så att personer som är berättigade till bostadstillägget också får det. Idag är det alltför många, företrädesvis kvinnor med låga pensioner, som uppfattar bostadstillägget som ett bidrag och därför inte söker det. Så kan vi inte ha det. Problematiskt är också när väntetiderna för att få bidraget är långa.

Vi vill dock tydliggöra att dessa åtgärder inte i grunden är en lösning som förbättrar den strukturella ojämställdheten – för det krävs samma tillgång till arbete och lönenivåer hela livet.

En ny sorts indikatorer behövs

Jämställdhetsmyndigheten har påpekat att det behövs fler indikatorer för delmålet om ekonomisk jämställdhet och att de behöver vara annorlunda konstruerade för att driva utvecklingen framåt. Det är en viktig poäng i den rapport de gjort som specifik uppföljning av målet om ekonomisk jämställdhet.

De vill utöka de befintliga resultatindikatorerna med så kallade process- och strukturindikatorer som tydligt speglar just kvinnors och mäns möjligheter till ekonomiska resurser och möjligheter att utöva ekonomisk egenmakt på individ-, familje- och samhällsnivå. De pekar också på att perspektivet arbetsmiljö saknas och skulle behöva tillkomma. Detsamma gäller indikatorer för ägande och förmögenhet fördelat på könen.

Miljöpartiet menar att den analys som Jämställdhetsmyndigheten gjort av verksamma indikatorer på området bör resultera i en omarbetning av indikatorerna inom målområdet. Det är högst angeläget att vi använder verktyget så väl som möjligt för att nå förändring. Detta vill vi ge regeringen tillkänna.

Miljöpartiet vill

- Beskatta kapitalinkomster progressivt.
- Se över skatter för människor i olika livssituationer ur ett jämställdhetsperspektiv.
- Att myndigheter ska granska förekomst av osakliga könsskillnader, exempelvis tillgång till statligt riskkapital till företagande.
- Se över hur kvinnors möjlighet att starta och driva företag kan förbättras.
- Förstärka de arbetsmarknadspolitiska insatserna till utrikesfödda kvinnor som riskerar långtidsarbetslöshet.
- Att den nya Arbetsförmedlingen säkerställer att de har insatser och fungerande arbetssätt som stärker möjligheten för kvinnor med funktionsnedsättning att få arbete, inklusive personanpassat stöd.
- Att Diskrimineringsombudsmannen ska ha möjlighet att driva fler enskilda mål.
- Att regeringen återkommer med förslag till instrument som ger ett lyft för landets studie- och yrkesvägledning både för unga och senare i livet för att göra den mer jämställd.
- Införa rätt till heltid och möjlighet till deltid.
- Att offentligt finansierade arbetsgivare ska gå före och erbjuda heltid som norm och deltid som möjlighet för alla sina arbetstagare.
- Att staten ska satsa 40 miljarder kronor för fler anställda och bättre löner i vården och omsorgen.
- Behålla återhämtningsbonusen.
- Införa en nollvision för arbetsrelaterad ohälsa, med hälso- och sjukvård respektive vård och omsorg som ett första fokusområde.
- Ge Arbetsmiljöverket möjlighet att utdöma vite även för brister i den organisatoriska eller sociala arbetsmiljön.

- Förbättra bostadstillägget och säkerställa ett system så att utbetalning garanteras de som har rätt till den.
- Möjliggöra för sambor att överföra pensionsrätter på motsvarande sätt som gifta i dag har möjlighet att göra.
- Omarbeta indikatorerna inom målområdet Ekonomisk jämställdhet på det sätt som Jämställdhetsmyndigheten föreslår.

Jämställd utbildning

Det tredje jämställdhetspolitiska delmålet handlar om att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling. En jämställd utbildning omfattar hela det formella utbildningssystemet. Där ingår allt från förskola till universitet och högskola, vuxenutbildning och yrkeshögskola men också folkhögskolor och studieförbundens utbildningsverksamhet.

Tillgången på kunskap en demokratisk rättighet

Vad gäller universitet och högskola, vuxenutbildningen och yrkesutbildningen har dessa en viktig uppgift i att förmedla kunskap och bildning och på så vis skapa välstånd och ett öppet, demokratiskt samhälle. Tillgången på kunskap är en demokratisk rättighet och det är därför viktigt att bredda rekryteringen till dessa utbildningar. Den sociala, könsmässiga och etniska snedrekryteringen har visserligen minskat under de senaste decennierna, men den högre utbildningen måste i större utsträckning använda alternativa antagningsmetoder eftersom betygsintagning konserverar de sociala skillnaderna från grund- och gymnasieskola. Antagningsreglerna måste förändras så att inga grupper missgynnas.

Högskolan ska aktivt motverka alla former av diskriminering. Den ska främja jämställdhet och motverka könsstereotypa utbildningsval, till exempel genom ett integrerat genusperspektiv i högre utbildningar. Kunskapen och kompetensen i hbtqi-frågor behöver förbättras. Det behövs en förbättrad fysisk tillgänglighet och stöd till studenter, forskare och anställda med funktionsnedsättning.

Enligt Jämställdhetsmyndigheten har coronapandemin påverkat lärosätenas arbete med jämställdhetsintegrering och detta behöver följas upp för att arbetet inte ska tappa ännu mer fart. Myndigheten konstaterar att det behövs ett långsiktigt riktat uppdrag om jämställdhetsintegrering för att jämställdhetspolitiken ska få genomslag, annars riskerar arbetet med jämställdhetsintegrering att utebli och engagemanget för uppdraget att avta. Jämställdhetsmyndigheten efterlyser tydligare skrivningar om hur lärosätena förväntas följa upp och redovisa resultat av genomförda insatser i förhållande till de jämställdhetspolitiska målen, samt hur de förväntas analysera bakomliggande orsaker till icke uppnådda resultat. Miljöpartiet anser att jämställdhetsintegrering och jämställdhetsarbete är en viktig fråga för akademien och menar därför att uppdraget måste vara långsiktigt.

Skolans förebyggande arbete

Enligt Jämställdhetsmyndigheten är det särskilt viktigt att uppmärksamma flickors och pojkars, kvinnors och mäns olika förutsättningar och möjligheter när det gäller utbildning. Skolan är en viktig arena för att motverka traditionella könsmonster och lägga grunden för ett jämställt samhälle.

Miljöpartiet vill att alla barn ska få chansen att utveckla sin fulla potential, oavsett kön och könsidentitet. Vi måste säkerställa att inget barn begränsas i sina val. En viktig del i att ge alla barn alla möjligheter är det som vi kallar genuspedagogik.

Uppdelningen i tydliga könsroller börjar redan i förskola och skola. Flickor fostras att vara duktiga medan pojkarna halkar efter i skolan. Samtidigt mår många unga idag dåligt. Det drabbar framför allt flickor som kämpar med utseendeideal och prestationsångest. Pojkars framtid påverkas av deras sämre skolresultat. Dessutom är det många unga hbtqi-personer som mår dåligt av de begränsande normer som finns och där kan vi se att unga transpersoner är särskilt utsatta. Vi behöver möta pojkar och flickor med samma höga förväntningar i skolan och erbjuda samma möjligheter att utvecklas och lyckas i sina studier. Destruktiva mansnormer upprätthåller en antipluggkultur bland pojkar, och leder i slutändan till att kvinnor utsätts för diskriminering och våld.

Skolan har en nyckelroll i att motverka och förebygga detta. I skolan har skolhälsovården och lärarna en möjlighet att fånga upp elever som mår dåligt och arbeta aktivt för att bryta traditionella könsnormer och mobbing. Det är också viktigt att se över vilka förebilder våra barn och unga har i förskola och skola. Idag är majoriteten som arbetar inom dessa områden kvinnor och vi ser gärna en mer jämställd arbetsmarknad där barn får möta även män i sin vardag.

Miljöpartiet har genomfört ett stort paket för läsfrämjande med tidiga läsinsatser för små barn och föräldrar och detta arbete måste fortsätta. Att alla unga ska ha en stark läsförmåga är en helt avgörande demokratifråga. Det har visat sig att pojkar läser mindre än flickor och därmed ökar risken att halka efter i såväl studieresultat som möjlighet att aktivt delta i samhällsdebatten.

Miljöpartiet vill

- Bredda rekryteringen till högskola, vuxenutbildning och yrkesutbildning.
- Att högskolor och utbildningar i större utsträckning använder alternativa antagningsmetoder.
- Att lärosätena ska främja jämställdhet och motverka könsstereotypa utbildningsval, till exempel genom ett integrerat genusperspektiv i högre utbildningar.
- Förbättra kunskapen om hbtqi-frågor.
- Att studenter, forskare och anställda med funktionsnedsättning ska ges bättre fysisk tillgänglighet.
- Att lärosätenas uppdrag med jämställdhetsintegrering följs upp och att uppdraget blir mer långsiktigt utformat.
- Ge alla barn chansen att utveckla sin fulla potential, oavsett kön och könsidentitet.
- Ge alla barn tillgång till genuspedagogik.
- Att pojkar och flickor ska mötas med samma höga förväntningar i skolan och erbjudas samma möjligheter att utvecklas och lyckas i sina studier.
- Satsa på skolhälsovården och lärarna.
- Genomföra fler läsfrämjande insatser.

Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

Det fjärde jämställdhetspolitiska delmålet innebär att kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.

Enligt Jämställdhetsmyndigheten tar kvinnor fortfarande i hög grad ansvar för det obetalda hem- och omsorgsarbetet. De tar ut mer av föräldraförsäkringen och lägger mer tid på att ta hand om barn. Kvinnor och män ger omsorg, men på olika sätt. Kvinnors omsorgsarbete tycks dock påverka dem mer negativt än män. I hemmet är det främst kvinnor som städar, lagar mat och tvättar medan män klipper gräset, tar hand om bilen och sköter ekonomin. Män ägnar istället mer tid åt förvärvsarbete, underhåll och reparationer av bostaden och fordon.

Jämställdhetsmyndigheten lyfter fram några utvecklingsområden för att komma framåt, bland annat ett fortsatt arbete för en jämn fördelning av omsorgen om yngre barn och målinriktade åtgärder för att främja en jämn fördelning.

Dubbla öronmärkningen av föräldradagar

Miljöpartiet ser att ett mer jämställt uttag av föräldraförsäkringen är den enskilt viktigaste åtgärden för att få bukt med det obetalda hem- och omsorgsarbete som kvinnor generellt tar ett större ansvar för idag. Att män tar ut mycket mindre föräldraledighet än kvinnor är ett problem både för jämställdheten och för barns relation till alla sina föräldrar. Vi vill öronmärka dagar så att minst en tredjedel används av vardera föräldern, medan en tredjedel ska kunna användas fritt av vårdnadshavarna eller överlåtas till en annan vuxen som är del av barnets familj.

Det ska vara lättare för pappor att välja att vara föräldralediga lika mycket som mammor. Det innebär bland annat att kvinnors ekonomiska förutsättningar ska stärkas, bland annat behöver gapet mellan kvinnors och mäns löner och pensioner slutas.

Faderskapspresumtion för ogifta

Ojämställdhet i heteropar cementeras eller förvärras ofta i samband med det första barnets ankomst, när mamman ofta stannar hemma själv en längre tid och blir ”förstaförälder”. Den första tiden efter barnets födsel är viktig och känslig, både för anknytningen mellan barn och förälder och för att vara så närvarande som möjligt för sin partner och bli föräldrar tillsammans. Men det kan ta lång tid att fastställa faderskapet när nyblivna föräldrar är ogifta, även om de är sambor. Konsekvensen blir att dessa pappor inte kan få föräldrapenning om de avser att vara hemma under barnets allra första månader, vilket gör att den som inte har råd att vara utan inkomst under ibland flera månader i praktiken fräntas möjligheten att vara hemma en längre period i samband med barnets födsel.

Därför vill Miljöpartiet att faderskapet ska vara mycket enklare att fastställa även för ogifta par, och att det ska ske på ett likvärdigt sätt i hela landet. Vi vill att faderskapspresumtion ska gälla även för partners som är sambo men ogifta – för att möjliggöra för

de pappor som vill vara föräldralediga och få föräldrapenning från dag 1 efter barnets födsel också ska få vara det.

Hembesöksprogram och pappakurser

Miljöpartiet vill att fler föräldrakurser riktade till pappor ska utvecklas och att hembesöksprogram för förstagångsföräldrar, som har testats i bland annat Järvaområdet i Stockholm och som har visat positiva resultat, ska bli mer vanligt förekommande.

Vi anser också att det är viktigt med positiva förebilder som inspirerar fler män till att prata och visa känslor samt förstå vikten av och värdesätta sin roll som partner och förälder ännu mer. Där ser vi att civilsamhället med både brinnande engagemang och expertkunskaper spelar en viktig roll. Föreningslivet kan nå olika målgrupper, opinionsbilda och sprida kunskap och är en viktig del i det förebyggande arbetet. Miljöpartiet vill stärka samverkan med och stöd till civilsamhället på lokal och nationell nivå. Vi ser gärna att Folkhälsomyndigheten får i uppdrag att stärka en sådan utveckling.

Tillgänglig barnomsorg

För en jämställd arbetsmarknad krävs en bra barnomsorg. Idag ser tillgången till barnomsorg på obekvämt arbetstid olika ut mellan landets kommuner. Kommunerna är inte skyldiga att erbjuda barnomsorg på obekväma tider, vilket orsakar stora problem för de föräldrar som arbetar kvällar, nätter, helger eller mycket tidigt på morgonen. Miljöpartiet vill att barnomsorgen ska vara tillgänglig även på kvällar, helger och nätter.

Miljöpartiet vill

- Dubblera öronmärkningen så att minst en tredjedel av föräldradagarna används av vardera föräldern.
- Införa faderskapspresumtion också för ogifta sambor.
- Utveckla hembesöksprogram.
- Ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att stödja utvecklingen av pappakurser och insatser från civilsamhället för att stärka papparollen.
- Säkerställa tillgänglig barnomsorg även på kvällar, helger och nätter.

Jämställd hälsa

Det femte jämställdhetspolitiska delmålet innebär att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa och erbjudas vård och omsorg på lika villkor.

Jämställdhetsmyndigheten utvecklar i sin beskrivning av varför detta jämställdhetspolitiska mål är viktigt att skillnader i hälsa mellan könen består. Kvinnors hälsa är sämre än männens inom flera områden, bland annat psykisk ohälsa. Dessutom syns också stora skillnader inom gruppen kvinnor och gruppen män. Därför behövs mer kunskap om vilka faktorer, utöver kön, som påverkar människors hälsa.

Miljöpartiet vill lyfta några aspekter av området hälsa som är särskilt viktiga att komma tillrätta med för att minska skillnaderna i ohälsa.

Folkhälsoperspektivet är centralt – en lag behövs

Det är viktigt att följa utvecklingen av folkhälsan i Sverige. Statistik och indikatorer behöver i sin tur brytas ner på lokal och regional nivå för att till exempel regioner och kommuner ska kunna arbeta förebyggande i högre grad och för att förstå hur man bäst ska rikta insatser. Miljöpartiet anser att Sverige behöver en folkhälsolag, vilket andra länder i Norden redan har. Det handlar om ett regelverk som tydligare än i dag klargör hur ansvaret för folkhälsoarbetet ser ut på lokal, regional och statlig nivå. Ju tydligare det är för politiker, tjänstemän och invånare, desto mer sannolikt är det att folkhälsoperspektivet och folkhälsoarbetet kommer lyftas fram mer och få större genomslag. Det är inte minst viktigt för att ringa in skillnader i hälsa som är kopplade till kön och andra bakgrundsvariabler, förstå vad det beror på och förebygga. Kommissionen för jämlik hälsa föreslog en utredning som bör se över om existerande ansvarsområden är tillräckliga eller om en folkhälsolag bättre kan bidra till målet om en god och jämlik hälsa.

Jämställd vård

Idag är tillgången till vård ojämnt fördelad. För Miljöpartiet är det självklart att ett genus- och jämlikhetsperspektiv ska genomsyra all vård och omsorg. Likvärdig vård oberoende av kön och till exempel socioekonomiska faktorer borde vara en självklarhet. De skillnader som idag finns mellan kvinnor och män inom hälso- och sjukvården kan ta sig uttryck i olika tillgång till vård, olika långa väntetider och olika tillgång till högkvalitativa behandlingar eller läkemedel. Till exempel visar studier att kvinnor i lägre utsträckning än män får tillgång till bra vård vid hjärtinfarkt, eftersom kvinnor ofta visar annorlunda symptom än män och i större utsträckning skickas hem igen, medan männen blir inlagda. Det behövs mer forskning på kvinnors sjukdomar och hälsa.

Ojämsliddheten i vården tar sig även uttryck i att vård som riktar sig till kvinnor alltför ofta prioriteras lägre än vård som riktar sig till män. Undersökningar har även visat att vårdpersonalens föreställningar och uppfattningar om kvinnor och män har en påverkan på hur man bemöts i vården. Kvinnor måste uttrycka mer smärta för att få samma behandling och kvinnosjukdomar ses fortfarande som något man som kvinna förväntas leva med, istället för sjukdomar som kan behandlas. Kvinnor tas inte alltid på allvar och blir stigmatiserade. Många tvingas till en flerårig kamp för att få korrekt diagnos och behandling för vanliga problem som endometrios, vestibulit och förlösningsskador. Vi behöver ett feministiskt perspektiv på folkhälsan.

Miljöpartiet ser ett behov av att alla regioner öppet redovisar hur jämställd vården är. Det kan handla om hur köerna till och kvaliteten i kvinnosjukvården ser ut, till exempel i endometriovården, och om hur vården arbetar för att göra hälso- och sjukvården mer jämställd. Könsuppdelad statistik ska alltid finnas tillgänglig.

Precis som i samhället i stort återfinns traditionella könsmonster inom vården, vilket påverkar såväl bemötande som resultat och arbetsmiljö inom vården. Till exempel har män större chans än kvinnor att få vård på en strokeenhet när de drabbats av en stroke,

trots att dödligheten i stroke är högre bland äldre kvinnor. Kvinnor ordineras oftare psykofarmaka och ges livsstilsråd, medan män ordineras laboratorieprov och röntgen. Här ser vi ett behov av att regionerna stärker sitt likarättsarbete inom vården.

En förstärkt förlossningsvård och förbättrade reproduktiva rättigheter

Den som ska bli förälder ska få det stöd och den vård den behöver. Alltför många födande känner oro för att det inte ska finnas plats på BB eller att det ska vara svårt att nå fram till sjukhuset i tid när det är dags för förlossning. Många drabbas av förlossnings-skador och det är dessutom ofta svårt att få hjälp inom rimlig tid om en skada har uppstått. Detta måste förändras. Ingen ska behöva känna sig otrygg inför sin förlossning eller behöva lida efteråt.

En barnmorska per födande

För att säkra förlossningsvården i hela landet och höja kvaliteten på den vill Miljöpartiet ha ett mål om en barnmorska per födande kvinna. För att uppnå detta behövs fortsatta satsningar på betald vidareutbildning för sjuksköterskor och på att förbättra arbetsvillkoren och arbetsmiljön inom förlossningsvården. Miljöpartiet vill, som nämnts i avsnitt ovan om ekonomisk jämställdhet, se en permanent statligt finansierad satsning på förbättrad arbetsmiljö och arbetsvillkor genom nyanställningar och höjda löner för personal i hälso- och sjukvård. Barnmorskors genuina yrkeskunnande kring frisk graviditet och förlossning behöver ges större utrymme och bättre förutsättningar inom vården. Miljöpartiet vill också tillsätta en utredning för att se över hela förlossningsvården.

Kortare avstånd till förlossningen

Miljöpartiet vill ha en tryggare förlossningsvård i hela landet. Den som har lång väg att åka ska ha möjlighet att bo på patienthotell tillsammans med sin familj inför förlossningen under längre tid än i dag, samt vid behov erbjudas transport från och till hemmet. Vi vill också se över möjligheterna att diversifiera utbudet av vård inom förlossningsvården. I de delar av landet där det i nuläget kan bli fråga om väldigt långa resor för att komma till ett sjukhus med förlossningsavdelning kan en klinik i närheten även utan akutsjukhusets alla resurser kanske kännas som ett bättre alternativ för en kvinna som förväntas ha en normal förlossning och tidigare fött barn komplikationsfritt. I överväganden kring hur vården ska organiseras måste olika typer av risker vägas in. Vi ser gärna att Sverige på lämpligt sätt bör ta del av Norges organisering av förlossningsvården för att se i vilka delar den kan passa svenska förhållanden. Det vill vi ge regeringen tillkänna.

Vård med utgång i den gravidas önskemål

Utgångspunkten för vården som erbjuds ska vara den gravidas egna önskemål och kvinnor ska få den information de behöver för att kunna ta ställning. Den som vill ha kejsarsnitt på grund av tidigare förlossningstrauma, sexuella övergrepp eller annan icke-medicinsk orsak ska få besked om det beviljats senast i graviditetsvecka 28. Vid misstänkt missfall ska kostnadsfritt ultraljud alltid erbjudas.

För den som av omständigheternas tvång eller av fri vilja är på förlossning eller BB utan medföljande stödperson behövs ett bättre stöd. Det blev inte minst uppenbart under pandemin. Vi ser därför att det finns behov av möjligheten till ett så kallat vårdlöfte om särskilt stöd vid BB-vistelse för den som saknar partner eller medföljande person.

Risken för förlossningsskador behöver minska – kunskap och trygghet öka

Vården behöver bli bättre på att förebygga att förlossningsskador uppstår och på att upptäcka och behandla skador som redan uppstått. Vi vill höja kunskapen om hur förlossningsskador kan förebyggas, upptäckas och behandlas. Alla som upplever att förlossningen lett till skador måste få möjlighet att bedömas av en specialist och få tillgång till vård. Vi vill att vårdgarantin för operation eller behandling efter förlossningsskada ska sänkas från 90 till 30 dagar.

Graviditet, förlossning och eftervård ska ses som delar i en helhet. Ett helhetsfokus på den som ska föda är särskilt viktigt för riskgrupper. Det inkluderar till exempel nyanlända kvinnor, äldre förstföderskor och kvinnor med missbruksproblematik. Kvinnor i dessa grupper ska erbjudas hembesök av barnmorska inför barnets födsel och den som är i behov av tolk under förlossningen ska få det på plats, inte via telefon. Systemet med kulturtolksdoulor som finns i vissa regioner borde kunna spridas till fler.

För ökad trygghet är det också angeläget att ha en målsättning om att utveckla förlossningsavdelningarna och BB till att bli mer hemlika. ”BB i hemmet” ska också kunna erbjudas som alternativ för de som föredrar det. Detta erbjuds i dag t ex av Region Skåne och innebär att den födande som väljer att åka hem direkt från förlossningsavdelningen, eller föder sitt barn hemma, kan få några hembesök av barnmorskor de kommande dagarna. Detta är en uppskattad medelväg för födande som vill ta del av det stöd som erbjuds på BB, men inte har behov av eller önskan att stanna på sjukhus i flera dagar. Det är också avlastande för de familjer som väljer tidig hemgång, eftersom en del av de undersökningar som normalt görs på nyfödda då kan ske i hemmet och inte kräver en resa tillbaka till sjukhuset.

Abort och preventivmedel

Kvinnors rätt att göra abort måste försvaras. Det hänger ihop med kvinnors rätt att bestämma över sina kroppar och sitt liv. Det är en självklar del av en feministisk politik och vi vill att aborträtten ska grundlagsskyddas.

Sverige ska också fortsätta att i internationella sammanhang tydligt stå upp för kvinnors rätt till abort och försöka påverka de länder som har en abortlagstiftning som inte utgår från den gravidas rätt att bestämma över sin kropp. Det är också viktigt att

biståndsmedel går till arbete för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter samt civilsamhällesorganisationer som försöker påverka situationen i sina egna länder. De krafterna ska ha vårt stöd.

Miljöpartiet vill att även kvinnor som inte är svenska medborgare eller bosatta i Sverige ska kunna göra abort här. Detta är möjligt sedan 2007, dock hindras många av höga sjukvårdskostnader. För att möjliggöra en verklig tillgång till abort vill vi öppna upp för subventionerad abort för utländska kvinnor i Sverige.

Miljöpartiet vill förenkla för hemaborter. När den enskilda kvinnan själv önskar och det inte finns komplikationsrisk ska det vara möjligt att genomföra den hemma. För de som önskar ska möjligheten alltid finnas att göra abort på sjukhus.

Kostnadsfria preventivmedel till unga är en viktig insats för en god sexuell och reproduktiv hälsa och vi föreslår i vår budgetmotion att medel ska avsättas för att det ska bli kostnadsfritt för unga under 26 år. Vi vill även att olika alternativ på kostnadsfria mennesskydd erbjuds via till exempel ungdomshälsan, skolan och andra lämpliga platser.

I syfte att förbättra vården vid abort och av olika tillstånd som till exempel svår smärta vid mens, endometrios och klimakteriebesvär vill vi att barnmorskors förskrivningsrätt ska utredas.

Miljöpartiet vill

- Inrätta en folkhälsolag.
- Satsa mer resurser på ökad kunskap om kvinnosjukdomar.
- Att alla regioner öppet redovisar hur jämställd vården är och säkerställer att könsuppdelad statistik finns tillgänglig.
- Att alla regioner ska stärka sitt likarättsarbete inom vården.
- Införa ett mål om en barnmorska per födande kvinna.
- Tillsätta en utredning för att se över hela förlossningsvården.
- Säkra förlossningsvården i hela landet och höja kvaliteten.
- Ha en tryggare förlossningsvård i hela landet och att boende på patienthotell inför förlossning ska erbjudas för den som har långa avstånd.
- Att Sverige tar del av Norges sätt att organisera förlossningsvården och utreder om någon del av denna kan införas i Sverige i syfte att förbättra utbudet av till exempel olika vårdformer.
- Den som vill ha kejsarsnitt på grund av tidigare förlossningstrauma, sexuella övergrepp eller annan icke-medicinsk orsak ska få besked om det beviljats senast i graviditetsvecka 28.
- Att kostnadsfritt ultraljud alltid ska erbjudas vid misstänkt missfall.
- Förbättra kunskapen om hur förlossningsskador kan undvikas.
- Att vårdgarantin för operation eller behandling efter förlossningsskada ska sänkas från 90 till 30 dagar.
- Att riskgrupper, såsom nyanlända kvinnor, äldre förstföderskor och kvinnor med missbruksproblematik, ska erbjudas hembesök inför barnets födsel.
- Att den som är i behov av tolk under förlossningen ska få det på plats, inte via telefon.
- Att systemet med så kallade kulturtolksdoulor som finns i vissa regioner ska spridas till fler.
- Att förlossningsavdelningar och BB blir mer hemlika.
- Att ”BB i hemmet”, dvs tidig hemgång och efterföljande hembesök av barnmorska, ska kunna erbjudas som alternativ till de som föredrar det.

- Se över möjligheterna till särskilt stöd för den som saknar medföljande till förlossning och BB.
- Grundlagsskydda aborträtten.
- Att biståndsmedel ska gå till arbete för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, och till civilsamhällesorganisationer som påverkar SRHR-frågor.
- Öppna upp för subventionerad abort för utländska kvinnor i Sverige.
- Införa kostnadsfria preventivmedel för unga under 26 år.
- Att olika alternativ på kostnadsfria mensskydd ska erbjudas via exempelvis ungdomshälsan, skolan och andra lämpliga platser.
- Att möjligheten att förenkla hemaborter ska utredas.
- Tillsätta en utredning för att se över barnmorskors forskrivningsrätt.

Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Mäns våld mot kvinnor är ett av Sveriges mest allvarliga samhällsproblem och Miljöpartiet har därför valt att i denna motion fokusera särskilt på detta delmål.

Det är framför allt män som utövar våld, både mot andra män och mot kvinnor. Våldet kan ta sig olika uttryck – till exempel fysiska, psykiska, sexuella och ekonomiska. Det är därför viktigt att jobba med olika insatser och metoder för att bekämpa våldet, till exempel mot människohandel och sexköp, mot trakasserier på arbetsplatsen, förebyggande i skolor, samt inom socialtjänst och rättsvårdande myndigheter. Extra sårbara och i högre risk för att bli utsatta för våld är transpersoner, äldre kvinnor och kvinnor med funktionsnedsättning eller missbruksproblematik. Även kvinnor med oklar migrationsrättslig status i Sverige, som är papperslösa eller har tidsbegränsade uppehållstillstånd, är särskilt utsatta och får ofta svårt att försörja sig eller få eget boende om de lämnar en relation. Givetvis förekommer det våld även i andra nära relationer, något som också måste synliggöras och följas upp.

Enligt statistik från Brottsförebyggande rådet anmäldes 2021 drygt 23 500 fall av misshandel mot kvinnor över 18 år, där gärningspersonen var bekant med offret. Samtidigt vet vi att mörkertalen är stora. Den grövsta formen av relationsvåld är när kvinnor blir mördade av sin partner. Varje fall av dödligt våld i en nära relation är ett för mycket och ytterst ett misslyckande för samhället. Ändå mördades 19 kvinnor av sin manliga partner förra året. Det är fullständigt oacceptabelt. Vi som samhälle måste bekämpa mäns våld mot kvinnor med samma kraft som vi arbetar mot mäns våld mot män.

Idag får våldsutsatta kvinnor och barn alltför ofta sina liv och sin frihet inskränkta. De är brottsoffer, men lever frihetsberövade. Från samhällets sida behöver det vara väldigt tydligt att det är den som utövar våld och förtryck som ska begränsas – inte brottsoffret. I alltför många fall fortsätter våldet i olika former efter att den våldsutsatta lämnat relationen. Det är hög tid att vi börjar se det så kallade eftervåldet som en särskild typ av våld och sätter in åtgärder för att förhindra det.

Under Miljöpartiets tid i regering lanserades 40-punktsprogrammet mot mäns våld mot kvinnor, med en lång rad insatser för att förebygga och bekämpa våldet. Det handlar bland annat om förebyggande insatser, stöd och skydd för våldsutsatta, straffskärpningar och ökade satsningar på kompetens och forskning. Det har bland annat blivit lättare att utfärda kontaktförbud och fotboja, straffet för grovt kvinnofridsbrott har

skärpts och satsningar gjorts på polisen och fler särskilda utredare. Straffet för våldtäkt och sexköp har skärpts.

Men mycket mer måste göras.

Kvinno- och tjejjourerna – fyrtio år av kunskap

Ungefär samtidigt som Miljöpartiet bildades startade också de första kvinnojourerna sin verksamhet. Under de decennier som gått har kvinnojourerna mött och stöttat hundratusentals våldsutsatta kvinnor och barn, och kunskapen om våldets dynamik och orsaker har fördjupats. Under lång tid fick kvinnojourernas ideella krafter bära hela ansvaret för de våldsutsatta kvinnornas situation medan samhället såg åt ett annat håll.

Idag finns, tack vare det arbete som gjorts av jourerna, en annan förståelse för våldet och kvinnornas situation. Miljöpartiet vill utveckla lagstiftningen för att ge bättre skydd för kvinnor som utsätts för våld, även det så kallade eftervåldets alla dimensioner, men vi ser också att kvinnojourernas arbete är helt centralt för den samhällsförändring som krävs för att bryta med våldet. I budgeten för 2022 permanentades för första gången statsbidragen till kvinno- och tjejjourerna i anslaget för särskilda jämställdhetsåtgärder, och anslagen ökade. Samtidigt ser vi hur våldet ökar, senast i Roks stora enkätundersökning Kvinnors trygghet, och i många fall blir grövre, och hur både den öppna verksamheten och de skyddade boenden som drivs med jourernas kompetens behövs. Jourerna behöver mer stöd.

Miljöpartiet vill

- Se ökade anslag till jourerna för att säkra deras långsiktiga verksamhet och kommer avsätta dessa medel i vår budgetmotion.
- Satsa på det våldsförebyggande arbetet

Vi som samhälle måste göra allt vi kan för att förebygga att våldet överhuvudtaget uppstår. Det förebyggande arbetet behöver ske både på lång sikt, med att förändra normer och attityder, och på kortare sikt riktat direkt mot våldsutövare. Våldet tar sig olika uttryck och måste därför bekämpas med olika insatser och metoder.

Socialtjänstens kunskap om att motverka och förebygga mäns våld mot kvinnor behöver öka. Generellt vill vi se ett mer strukturerat arbete med återkommande uppföljning och rapportering för att förebygga mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Därför vill vi införa ”mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer” som ett nytt målområde i den nationella folkhälsopolitiken. På det sättet tydliggörs vilka målen är, på vilket sätt de ska följas upp och vem som ansvarar för vad. Det förebyggande arbetet med mäns våldsbeteende behöver trappas upp. Det behövs fler manskottningar, dit män som vill förändra sitt våldsbeteende kan söka sig.

En viktig dimension i det våldsförebyggande arbetet är behovet av förbättrad samverkan mellan myndigheter. Arbetsförmedlingen, Socialstyrelsen, Försäkringskassan, Migrationsverket och Jämställdhetsmyndigheten har arbetat för att åstadkomma en utökad samverkan för att förbättra upptäckt av våld i nära relationer. Jämställdhetsmyndigheten har utifrån detta arbete identifierat ett flertal utvecklingsområden, däribland att fortsätta arbetet med att implementera rutiner och metoder och ta fram utbildningsmaterial och handledningsstöd till chefer. Myndigheten framhåller också att arbetet kring upptäckt av våldsutövare och hur frågor kan ställas till potentiella

våldsutövare kvarstår, och att det krävs vetenskaplig kunskap på området. Vidare anser JÄMY att rutiner och metoder som förtydligar arbetsgivarens ansvar för ökad upptäckt av våldsutsatthet och våldsutövande bland medarbetare behöver utvecklas. Myndigheten anser att insatser för att nå ut till flickor och unga kvinnor inom samtliga våldsområden behöver stärkas liksom kunskapen om hedersrelaterat våld och förtryck, sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel samt våld gentemot utsatta/sårbara grupper. Miljöpartiet betonar vikten av att arbetet på dessa områden fortsätter.

För att förbättra informationsutbytet bör sekretessreglerna ses över i syfte att uppgifter om våld ska upptäckas och spridas till rätt instanser i större utsträckning.

Miljöpartiet vill

- Satsa på det våldsförebyggande arbetet på kort och lång sikt.
- Införa ”mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer” som ett nytt målområde i den nationella folkhälsopolitiken.
- Inrätta fler mansmottagningar.
- Fortsätta myndigheternas arbete med att bättre upptäcka våld i nära relationer.
- Förbättra informationsutbytet mellan myndigheter och minska sekretessen.

Våld i ungas relationer

Att förändra normer tar tid, inte minst när det gäller grundläggande normer som har sitt ursprung i den patriarkala maktordning som råder i vårt samhälle. För att arbeta förebyggande mot destruktiva mansroller och för att ändra på begränsande normer och värderingar är det viktigt med genuspedagogik och normkritik i förskolor och skolor.

En undersökning från Brottsoffermyndigheten från 2018 visar att förståelsen för vad som är samtycke idag brister bland unga. Så många som 17 procent av de unga killarna i studien ansåg att samtycke till sex förelåg bara genom att två personer är ihop. Det visar att bland unga killar måste fler förstå och få verktyg för att säkerställa den ömsesidighet och kommunikation som krävs för att sex inte ska vara övergrepp.

Under vår tid i regering fick vi igenom två viktiga förändringar av sex- och samlevnadsundervisningen. Vi införde nya examensmål i lärarutbildningarna för att alla blivande lärare ska vara trygga i att undervisa om sex och relationer. Som en följd av samtyckeslagen ändras också namnet på ämnet ”sex och samlevnad” i skolan till ”sexualitet, samtycke och relationer”. I det nya ämnet får frågor om hedersvåld, pornografi, normer och relationer större utrymme än idag.

De strukturer som finns i samhället går igen just i skolan. Flickor presterar bättre än pojkar, flickor utsätts oftare för trakasserier och flickor mår oftare sämre. Samtidigt finns normer kring vad som anses manligt och maskulint, något som många pojkar inte känner sig hemma i. Detta är en utveckling vi kan vända genom att stärka elevhälsan och lärarnas kunskap om genusfrågor och normkritik. Miljöpartiet vill inrätta ett nationellt centrum för normkritisk pedagogik, så att framgångsrika modeller kan spridas till kommuner och andra huvudmän. Det ska också kunna fungera som ett resurscentrum där kompetens kring normkritisk pedagogik kan samlas så att den blir lättillgänglig för kommuner och enskilda skolor. Centrumet kan även få i uppdrag att granska läromedel, läroplaner och andra dokument ur ett normkritiskt perspektiv.

Det är sen tidigare känt att flickor och unga kvinnor är den grupp som är allra mest utsatt för brott som begås i nära relationer, sexuella trakasserier i skolan och arbetslivet samt sexualbrott generellt. En studie från 2021 som Brottsofferfonden finansierade, visar att mer än hälften av unga i åldern 15 till 19 år har varit utsatta för någon typ av våld – psykiskt, fysiskt och/eller sexuellt – av en person de haft någon typ av parrelation med.

Det finns stora likheter mellan det våld som förekommer i ungas respektive vuxnas parrelationer. Det som däremot skiljer unga våldsutsatta och våldsutövande från vuxna är att unga, i hemmet och i skolan, befinner sig i miljöer där vuxna har möjlighet att ingripa. Vuxnas reaktioner på våld har stor betydelse för att våld upphör eller fortsätter. Ungas relationer skiljer sig också från vuxnas genom att unga har mindre erfarenhet av tidigare relationer och kan därför sakna referensramar till en hälsosam relation. Mot denna bakgrund är det tydligt att fler föräldrar, lärare och andra vuxna som kommer i kontakt med unga måste vara bättre rustade för att prata med unga om våld i nära relationer och hjälpa dem som blir utsatta.

Många unga lever en stor del av sitt sociala liv på digitala plattformar och utvecklingen går snabbt. Enligt Internetstiftelsens rapport ”Svenskarna och internet” från 2022 har andelen barn i åldrarna 12–19 år som utsatts för näthat eller negativa kommentarer nästan fördubblats från 9 procent år 2021 till 17 procent år 2022. Andelen ökar bland både högstadie- och gymnasieungdomar och flickor utsätts i högre grad än pojkar för olika typer av kränkningar på nätet. Samtidigt känner inte ens hälften av föräldrarna till att deras barn utsatts för näthat. Vi behöver ta tag i och motarbeta det utbredda näthatet, genom att göra det enklare att utreda näthat.

Flera civilsamhällesorganisationer gör ett oerhört viktigt arbete med att stötta barn i sina relationer och för att motarbeta till exempel psykiskt, fysiskt, sexuellt eller digitalt våld. Organisationernas stödlinjer erbjuder ett bra stöd. Därför vill Miljöpartiet göra en särskild satsning för att stärka finansieringen till dessa stödverksamheter, för att de ska kunna fortsätta men också skala upp sin verksamhet ytterligare.

Miljöpartiet vill

- Inrätta ett nationellt centrum för normkritisk pedagogik, så att framgångsrika modeller kan spridas till kommuner och andra huvudmän.
- Rusta föräldrar, lärare och andra vuxna som kommer i kontakt med unga för att prata med unga om våld i nära relationer och hjälpa dem som blir utsatta.
- Bekämpa det utbredda näthatet genom att göra det enklare att utreda hat och hot på nätet.
- Göra en särskild satsning för att stärka finansieringen till stödlinjer för barn och unga.

Intensifiera arbetet mot det sexuella våldet

Sexuellt våld innebär kränkningar och övergrepp med sexuella förtecken. Det kan exempelvis handla om att utföra sexuella handlingar mot en person utan samtycke, att tvinga någon att själv utföra sexuella handlingar mot sin vilja, sexuella trakasserier, grooming eller våldtäkt. Det här våldet kan ske i en nära relation, men gärningspersonen kan också vara en bekant eller en helt okänd person för den våldsutsatta.

Sedan den 1 juli 2018 har Sverige en sexualbrottslagstiftning som innebär att samlag utan samtycke är olagligt (samtyckeslagen). Lagen har lett dels till att normerna för samtycke har börjat förändras, dels till både fler anmälningar och fler fällande domar. Detta är naturligtvis mycket positivt. Samtidigt finns det mycket mer kvar att göra för att nå en samtyckeskultur i hela samhället och för att de som utsatts för sexuellt våld ska få rätt vård och ett bra bemötande.

Stärk rättigheterna för personer utsatta för sexualbrott

Flera frågor är angelägna att utreda framåt. Inte minst behöver frågor som rör sexuella kränkningar och övergrepp på internet och genom så kallade sugardejtingplattformar bättre inkluderas i sexualbrottslagstiftningen. Miljöpartiets uppfattning är vidare att det inte ska vara möjligt att köpa samtycke till samlag. Därför bör en utredning se över möjligheten att ersättning ska läggas till i 6 kap. 1 § brottsbalken som en situation där en person aldrig kan anses delta frivilligt i ett samlag. Detta skulle innebära att samtycke till sex inte föreligger. Utredningen bör också lämna förslag som innebär att den som utsätts för sexköp/kommersiell sexuell exploatering ska betraktas som brottsoffer, snarare än att brottet begås mot staten. Även sexualbrottsoffers rätt till målsägandebitråde behöver stärkas. Även förtalslagstiftningen behöver ses över i syfte att stävja förtalsanmälningar med hämndmotiv.

Förbättra stödet till brottsoffer

För att förbättra samhällets stöd till personer som har utsatts för sexuellt våld, föreslår vi också att särskilda mottagningar inrättas för vuxna med eller utan beroende- eller missbruksproblematik som utsatts för sexuellt våld. På sådana mottagningar kan alla samhällets insatser för målgruppen samlas under ett och samma tak. I samband med att dessa mottagningar inrättas bör även brottsoffrens tillgång till adekvata trauma-behandlingar ses över och vid behov utökas. Här behöver också forskningen om traumabehandlingar anpassade till olika målgruppers behov och problematik bland personer som har blivit utsatta för sexuellt våld, inklusive i människohandel för sexuella ändamål, prostitution och andra former av sexuell exploatering, förstärkas.

I fall där förövaren är under 15 år är det viktigt att brottsoffer får tillgång till bättre stöd under processen. En utredning (SOU 2022:1) har konstaterat att det är angeläget att en målsägande kan ges samma rätt till hjälp och stöd från ett juridiskt biträde oberoende av om den misstänkte gärningspersonen är över eller under 15 år. Utredningen föreslog därför att det bör införas en möjlighet för målsäganden att få ett juridiskt biträde vid en så kallad ”§ 31-utredning” (en utredning som polis och åklagare kan göra i vissa fall när förövaren inte är straffmyndig) och en eventuell efterföljande bevistalan. Miljöpartiet instämmer i utredningens bedömning och anser att detta är angeläget.

Miljöpartiet vill

- Att den straffrättsliga lagstiftningen i högre utsträckning ska inkludera sexuella kränkningar och övergrepp på internet och sugardejtingplattformar.
- Stärka rättigheterna för personer utsatta för sexualbrott.

- Att den som utsätts för sexköp/kommersiell sexuell exploatering ska betraktas som brottsoffer.
- Att sexualbrottsoffers rätt till målsägandebiträde ska stärkas.
- Se över förtalslagstiftningen i syfte att stävja förtalsanmälningar med hämndmotiv.
- Inrätta särskilda mottagningar för vuxna med eller utan beroende- eller missbruksproblematik som utsatts för sexuellt våld.
- Att brottsoffer i ärenden där förövaren är under 15 år ska få ett bättre juridiskt stöd under processen.
- Se över, och vid behov utöka, brottsoffrens tillgång till adekvata traumabehandlingar.
- Se över hur vården till följd av sexuella övergrepp kan bli kostnadsfri.

Hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck handlar om kontroll och begränsningar av en persons handlingsutrymme, rätt till sin kropp eller rätt att själv välja partner. Det kan till exempel ta sig uttryck i barn- och tvångsäktenskap, könsstympning av flickor och kvinnor, fysiskt och psykiskt våld eller begränsningar i form av kontroll av socialt umgänge och klädval. Det kan också handla om att den utsatta inte får välja utbildning, inte får arbeta utanför hemmet eller att hens sociala medier kontrolleras. Våldet och förtrycket utövas av ett kollektiv och gärningspersonerna är ofta familjemedlemmar, släktingar eller andra medlemmar av gemenskapen.

Den som öppet utmanar eller trotsar rådande hedersnormer anses ofta dra skam över hela familjen och riskerar att straffas fysiskt, psykiskt och socialt för att familjen ska återupprätta den heder som uppfattas förlorad. En uppskattning gjord år 2009 av dåvarande Ungdomsstyrelsen angav att cirka 70 000 individer i åldern 16–25 år i Sverige upplevde begränsningar i förhållande till val av sin partner. Det saknas idag djupare kunskap om hur utbredd detta problem är i Sverige. Socialstyrelsen fick 2017 i uppdrag av regeringen att kartlägga omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck i alla åldersgrupper i Sverige. Myndigheten konstaterade dock att det var mycket svårt att fastställa omfattningen, bland annat på grund av att hedersrelaterat våld och förtryck mäts på olika sätt och med olika metoder. En studie från 2019 har dock visat att mellan 7 och 9 procent av unga i de tre storstäderna levde med ett kollektivt legitimerat våld. Mellan 10 och 20 procent begränsas av oskuldsnormer. Extra utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck är flickor/pojkar och unga kvinnor/män med utländsk bakgrund.

Unga kvinnor ses ofta som det typiska offret för hedersrelaterat våld och förtryck men det är viktigt att komma ihåg att även andra grupper kan utsättas. Unga män kan också begränsas, inte minst vid val av partner, och hbtqi-personer av alla kön är extra utsatta. Kvinnor i alla åldrar kan ha begränsade möjligheter att skilja sig, göra abort eller arbeta utanför hemmet och även äldre män begränsas av kollektivets intressen. Personer med funktionsnedsättningar riskerar att isoleras och kan vara oerhört utsatta om de är beroende av omgivningen. En intellektuell funktionsnedsättning kan göra att personen inte alltid uppfattar att det våld den utsätts för är olagligt, vilket också gör det svårt eller omöjligt att söka och få hjälp.

I regering tog vi flera steg för att stärka arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Vi införde en straffskärpningsgrund för hedersbrott och gjorde det möjligt att bättre

skydda barn från att föras ut från landet för att exempelvis ingå barnäktenskap. Vi inrättade ett nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck, samt medverkade till införandet av hedersförtryck som ett särskilt brott sedan den första juni i år. Men mycket mer finns kvar att göra.

För att hjälpa akut utsatta behöver vi förhindra att barn förs ut ur landet för att giftas bort, könsstympas eller utsätts för andra former av våld och tvång, samt göra det lättare för barn som blivit bortgifta utomlands att komma hem. Ett permanent samordningscentrum bör inrättas som hjälper barn och ungdomar som förts utomlands i hedersrelaterade syften att komma hem. Det måste finnas en nolltolerans för och ett förebyggande arbete mot barngifte.

Skyddet för den som drabbas av hedersrelaterad brottslighet måste stärkas så att ingen utvisas för att man lämnar en våldsam relation eller en relation som bygger på hedersförtryck. Till exempel behöver vi säkerställa att socialtjänsten inte ger information till vårdnadshavare som kan innebära akut risk för att barn utsätts för brott. Vi måste också förbättra skyddet och stödet på både kort och lång sikt. Ingen som lämnar en hederskontext ska behöva återvända till förövarna för att samhället svek.

För att upptäcka och hjälpa fler barn som utsätts för eller skolas in i att utöva hedersförtryck behöver vi se till att alla samhällsinstanser har kompetens att identifiera hedersförtryck och agerar så tidigt som möjligt. Resurscentrum bör inrättas i varje län för att utöka tillgången till hjälp för utsatta.

Skolor har en viktig roll i att förebygga och upptäcka hedersnormer, och därför måste skolpersonal ha god kompetens i dessa frågor. Vi behöver också utveckla hur myndigheter samverkar kring familjer där det förekommer hedersförtryck. Sekretessen behöver minska, samverkan mellan myndigheter förbättras och resoluta ingripanden ske i ett tidigare skede när det behövs. Ökade satsningar på forskning behövs kring hur man förebygger hedersvåld i de familjer där det finns riskfaktorer.

För att rensa bort de patriarkala och förtryckande värderingar som är roten till hedersnormer behöver vi stärka information och utbildning om demokratiska principer, jämställdhet och barns rättigheter. Det behövs riktade insatser för att tidigt nå och bygga allianser med föräldrar. Vi måste förbjuda oskuldskontroller, utfärdande av oskuldsintyg och omvändelseterapi för att tydliggöra att det är fråga om övergrepp och förtryck. Vi måste också motverka segregationen och förbättra integrationen så att vi får ett mer inkluderande samhälle där patriarkala och förtryckande värderingar får betydligt svårare att överleva. Arbetsmarknadsåtgärder riktade till kvinnor i utsatta områden måste prioriteras.

Miljöpartiet vill

- Förhindra att barn förs ut ur landet för att till exempel giftas bort eller könsstympas, och göra det lättare för barn som blivit bortgifta utomlands att komma hem. Ett permanent samordningscentrum bör inrättas för att arbeta med dessa frågor.
- Att ingen ska utvisas för att den lämnar en våldsam relation eller relation som bygger på hedersförtryck.
- Säkerställa att socialtjänsten aldrig ger information till vårdnadshavare som kan innebära akut risk för att barn utsätts för brott.
- Se till att alla samhällsinstanser har kompetens att identifiera hedersförtryck och agerar så tidigt som möjligt.

- Förbättra insatser i regionerna, genom att bland annat upprätta regionala handlingsplaner, förbättra föräldraskapsstödet och tillgången till specialiserad traumabehandling och annan specialiserad vård för målgruppen.
- Förbättra insatserna i kommunerna, genom att bland annat upprätta kommunala handlingsplaner, fler socialsekreterare i skolor i utsatta områden samt inrätta verksamheter som riktar sig mot män och hbtqi-personer.
- Inrätta resurscentrum i varje län för att utöka tillgången till hjälp för utsatta.
- Förbättra samverkan mellan myndigheter och säkerställa att resoluta ingripanden sker i ett tidigare skede.
- Öka satsningarna på forskning kring hur man förebygger hedersvåld i de familjer där det finns riskfaktorer.
- Kriminalisera oskuldskontroller, utfärdande av oskuldsintyg och omvändelseförsök för att tydliggöra att det är fråga om övergrepp och förtryck.
- Intensifiera insatserna mot könsstympning.
- Stärka information och utbildning om demokratiska principer, jämställdhet och barns rättigheter.
- Motverka segregationen och förbättra integrationen så att vi får ett mer inkluderande samhälle där patriarkala och förtryckande värderingar får betydligt svårare att överleva.
- Prioritera arbetsmarknadsåtgärder riktade till kvinnor i utsatta områden.

Stoppa det ekonomiska våldet

Ekonomiskt våld handlar om maktutövning och kontroll, och kan göra det svårt att lämna en relation. Det kan handla om att kontrollera hur den andra personen använder pengar, gömma undan gemensamma pengar eller ta lån i partners namn och därmed skuldsätta henne. Det finns studier som visar att så många som 75 procent av de som utsatts för fysiskt och psykiskt våld i hemmet också utsatts för ekonomiskt våld.

Miljöpartiet vill att ekonomiskt våld ska kategoriseras som en egen form av mäns våld mot kvinnor i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Det skulle skapa bättre möjligheter att ge riktade uppdrag till de myndigheter som arbetar med att genomföra strategin och att öka kunskaperna om denna typ av våld hos yrkesverksamma. Vi vill tillsätta en bred utredning om det ekonomiska våldet, hur det tar sig uttryck och vilka konkreta åtgärder som krävs för att stoppa det.

Miljöpartiet vill

- Kategorisera ekonomiskt våld som en egen form av mäns våld mot kvinnor i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.
- Tillsätta en utredning om det ekonomiska våldet.

Stoppa det psykiska våldet

Enligt Brås rapport 2014:8 Brott i nära relationer – En nationell kartläggning, är det psykiska våldet betydligt mer vanligt förekommande i nära relationer än fysiskt våld. Det psykiska våldet kan också förekomma tillsammans med annat våld eller i andra

sammanhang, såsom vid hedersrelaterat våld och förtryck. Utövandet av psykiskt våld handlar ofta om att markera gränser och att uppnå makt och kontroll över den som utsätts.

Med psykiskt våld avses ofta muntliga kränkningar, nedvärderande omdömen och hån, att skuldbelägga eller att skämma ut den utsatta inför andra eller att socialt isolera eller kontrollera vad den utsatta gör. ”Gaslighting” är en form av kraftig manipulation där våldsutövaren får individen att tveka över sin egen sanning genom att information förvrängs, förvanskas eller utelämnas. Det används till exempel för att förneka att ett övergrepp har skett.

Idag finns vissa straffbestämmelser som kan vara tillämpliga vid beteenden som avser psykiskt våld. Det kan till exempel vara fråga om olaga hot, ofredande eller olaga tvång. Vid upprepat beteende kan handlingen utgöra grov fridskränkning eller grov kvinnofridskränkning. Samtidigt finns det exempel på kränkande, manipulerande och nedvärderande handlingsmönster i nära relationer som faller utanför befintliga straffbestämmelser. Det kan handla om underförstådda hot, tvång som inte är kopplat till tydliga hot om våld eller situationer som liknar ofredande men som inte uppfyller hänsynslöshetsrekvisitet.

Det är tydligt att det befintliga regelverket inte lever upp till behovet av att straffrättsligt kunna reagera mot olika typer av psykiskt våld. Straffansvaret för psykiskt våld måste ses över i syfte att stärka det straffrättsliga skyddet. Bland annat har flera av våra nordiska grannländer kriminaliserat psykiskt våld, vilket också är i linje med Istanbulkonventionen. Enligt artikel 33 har Sverige ett ansvar att vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder för att straffbelägga uppsåtliga kränkningar av en persons psykiska integritet. Även ur ett barnrättsperspektiv ska Sverige, enligt barnkonventionen artikel 19, vidta lagstiftningsåtgärder för att skydda barn mot alla former av psykiskt våld medan barnet är i föräldrarnas eller den ena förälderns vård.

Miljöpartiet står bakom det förslag som lades fram i utredningen Straffansvar för psykiskt våld (Ds 2022:18) om att stärka det straffrättsliga skyddet mot psykiskt våld genom att införa psykisk misshandel som ny brottstyp. Genom denna kriminaliserar både gärningar som är nedvärderande, förolämpande och på andra sätt kränkande och utövandet av otillbörlig kontroll som begränsar den personliga handlingsfriheten.

Miljöpartiet vill

- Stärka det straffrättsliga skyddet mot psykiskt våld genom att införa psykisk misshandel som ett nytt brott.
- Förstärka tillgången till utbildningsinsatser och kompetenshöjande insatser inom psykiskt våld.

Förbättra skyddet mot kvinnofridskränkning

Miljöpartiet vill skärpa minimistraffet för grov kvinnofridskränkning till två års fängelse, i syfte att straffet ska spegla brottets allvar och hur allvarligt samhället ser på systematiskt våld mot kvinnor.

Vi vill också se över konstruktionen av fridskränkingsbrotten. I sitt remissvar till utredningen om ett särskilt hedersbrott (SOU 2020:57) skriver Brottsoffermyndigheten att Brottsoffermyndigheten menar att tiden nu är mogen att allvarligt överväga om

konstruktionen av grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning och förslaget om hedersbrott ska ta sin utgångspunkt redan i gärningspersonens kontrollerande beteende.

Idag är brotten konstruerade så att vissa typer av separata händelser, som i sig är brottsliga, tillsammans kan utgöra till exempel grov kvinnofridskränkning. Brottet misshandel dominerar i såväl åtal som domar. Miljöpartiet anser att konstruktionen av brotten fridskränkning, kvinnofridskränkning och det nyligen införda brottet hedersförtryck bör ändras så att den grundas i förövarens kontrollerande och nedbrytande beteende. Preskriptionstiden bör också ändras för alla delar av brotten fridskränkning, grov kvinnofridskränkning och hedersförtryck så att den börjar löpa när det tillstånd som utgör brottet (dvs. förhållandet och trakasserierna) upphör.

Miljöpartiet vill

- Skärpa minimistraflet för grov kvinnofridskränkning till två års fängelse.
- Ändra konstruktionen av brotten fridskränkning, kvinnofridskränkning och det nyligen införda brottet hedersförtryck så att den grundas i förövarens kontrollerande och nedbrytande beteende.
- Ändra preskriptionstiden för alla delar av brotten fridskränkning, grov kvinnofridskränkning och hedersförtryck så att den börjar löpa när det tillstånd som utgör brottet upphör.

En dörr ut ur våldet

Det mesta dödliga våldet kommer efter att en kvinna signalerat att hon vill lämna förövaren. Därför måste samhället bli bättre på att snabbt ge det akuta skydd hon behöver. Miljöpartiet vill att kommunerna, i samverkan med regioner och Polismyndigheten, säkerställer att varje kvinna som lämnar en våldsamt relation ges en samlad ingång till samhällets stöd – en dörr ut ur våldet. Det ska räcka med en kontakt för att få det stöd som behövs i form av dokumentation av skador, vittnesmål, personskydd, skyddat boende, traumabehandling, hjälp med barnens situation och skolgång samt insatser från socialtjänsten och vården. Vid behov bör den våldsutsatta också kunna få fysiskt skydd för att återvända till sin bostad och hämta sina och barnens tillhörigheter.

Miljöpartiet vill

- Att varje kvinna som lämnar en våldsamt relation ska ges en samlad ingång till samhällets stöd – en dörr ut ur våldet.

Stoppa eftervåldet

Mäns våld mot kvinnor slutar inte när den våldsutsatta lämnar. Då startar ofta en ny våldsspiral – eftervåldet. Det kan till exempel handla om fysiskt, psykiskt, ekonomiskt, materiellt eller juridiskt eftervåld.

Många blir under relationen hotade med att de inte skulle klara sig utan förövaren, att de inte ska få ett öre eller att de ska bli av med barnen. Det kan handla om allt från hot och misshandel till att skicka otaliga sms, sprida rykten eller försöka vända offrets vänner och familj mot henne.

Gemensamma barn drabbas också av eftervåldet och kan användas som verktyg för att fortsätta skada kvinnan, till exempel genom att mannen söker ensam eller delad vårdnad eller umgänge för att kunna fortsätta kontrollera kvinnan. Varje överlämning blir då en möjlighet för förövaren att fortsätta misshandla fysiskt och psykiskt, kontrollera och hota offret – till exempel med hur barnet ska drabbas om förövaren inte får som han vill. Idag är det inte bara förövaren som står för eftervåldet, också samhällets brist på kunskap och verktyg blir för offret en del av eftervåldet.

Miljöpartiet vill tillsätta en utredning för att kartlägga eftervåldets uttryck och lämna konkreta förslag på lösningar. Utredningen bör inkludera de vanligaste formerna av eftervåld, med ett särskilt fokus på ekonomiskt eftervåld.

Begränsa förövaren – inte de våldsutsatta

När offer för våld i nära relationer riskerar att utsättas för brott, förföljelse eller trakasserier på andra sätt kan en åklagare fatta beslut om ett kontaktförbud. Det finns olika typer av kontaktförbud. Idag kan ett så kallat särskilt utvidgat kontaktförbud beslutas, men först efter att ett tidigare utvidgat kontaktförbud har överträtts. Ett särskilt utvidgat kontaktförbud omfattar ett område kring skyddspersonens bostad, arbete eller andra ställen där skyddspersonen brukar vara. I lagen anges ingen geografisk begränsning, men det kan handla om ett kvarter eller en stadsdel.

För att stärka våldsutsatta kvinnors trygghet och frihet måste ett kontaktförbud kunna gälla en hel kommun eller större geografiska områden än idag. Dagens regelverk räcker inte till – skyddet för den våldsutsatta måste väga tyngre än friheten för förövaren. I regering gjorde vi det bland annat möjligt att förena fler utvidgade kontaktförbud med fotboja som en förstahandsåtgärd, en viktig åtgärd för att stärka tryggheten för våldsutsatta kvinnor. Nu behövs ökad kunskap hos polis och andra myndigheter samt att kvinnor i större utsträckning måste informeras om möjligheten till fotboja hos förövaren.

Skydda barnen mot eftervåldet

Några av de största problemen för kvinnor och barn med skyddade personuppgifter handlar om vårdnad, boende och umgänge. I dagsläget får en domstol besluta om tillfällig vårdnad för den förälder som lämnat relationen när det finns uppgifter om våld. På detta sätt kan barnen skyddas från att utsättas ännu mer, samtidigt som det kan säkerställas att barnet kan skrivas in i skolan och få vård utan att den andra föräldern måste ge sitt medgivande. Detta görs dock inte tillräckligt ofta. Miljöpartiet vill därför se en granskning av hur den här lagstiftningen efterföljs för att säkerställa att dess intentioner uppfylls. Översynen bör bland annat omfatta hur ofta beslut fattas om tillfällig vårdnad, hur snabbt beslutet verkställs och vilka konsekvenser detta har fått. Detta kan ske inom ramen för den pågående utredning som ser över regler i föräldrabalken om vårdnadsöverflyttning, adoption och umgänge (dir. 2021:70) eller på annat sätt.

Miljöpartiet vill också säkerställa att inget barn med skyddade personuppgifter eller med skyddat boende ska tvingas till umgänge. Det är orimligt att en våldsutövande

förälder får umgängesrätt när barnet och mamman har skyddade personuppgifter eller bor på skyddat boende – personuppgifterna har ju skyddats just på grund av våldsutövaren. Ännu mer orimligt är att det förekommer att mammans skyddade boende har ansetts utgöra samarbetsvårigheter i vårdnadsmål. Umgänget med den våldsutövande föräldern innebär också en stor säkerhetsrisk för både barnet och kvinnan med skyddade personuppgifter. Som utgångspunkt bör inget umgänge ske när barnet lever i skyddat boende eller då mamman och/eller barnet har skyddade personuppgifter.

Barns ovilja att träffa en våldsutövande pappa måste tas på större allvar. Jämställdhetsmyndighetens kartläggning av om våld eller andra övergrepp beaktas i domar om vårdnad och umgänge visar att barnets rätt till delaktighet inte säkerställs. Inte i någon av de 198 granskade domarna har domstolen hört barnet i rätten. I 57 procent av fallen framkommer överhuvudtaget inte barnets vilja i domen. Många barn har svårt att förstå varför de inte blir skyddade från en våldsutövande pappa, trots att de berättat om våldet och om att de inte vill träffa honom. Barnrätten måste väga tyngre än föräldrarätten i de här fallen. Miljöpartiet har drivit på för flera stora framsteg för barns rättigheter, som att barnkonventionen blivit svensk lag och att ett nytt barnfridsbrott har införts. Det är uppenbart att mer behöver göras. Vi vill därför lagstifta om att barn ska få egna juridiska ombud i vårdnadsmål, för att värna deras intressen och rättigheter i förhållande till föräldrarnas.

Stoppa det ekonomiska eftervåldet

En kvinna som har levt med våld lämnar ofta förhållandet med det hon kan bära i stunden. Allt det som hon byggt upp tillsammans med mannen lämnas för att undvika våld. Innan bodelningen kan hon inte heller få skydd för att åka tillbaka och hämta sina saker, inte ens barnens gosedjur. Ofta är hon fortsatt rädd för hans repressalier och ställer inga krav vid bodelningen. Ofta lämnas hon med skulder som hon inte orsakat. Kanske har han tagit lån och snabbblån i hennes namn, skrivit över skulder eller bilar, köpt saker på avbetalning i hennes namn eller tvingat henne att bli firmatecknare för ett enskilt företag som sedan sätts i konkurs. Våldsutövaren kan vägra bodelning, vägra betala sin del av gemensamma skulder, tömma gemensamma bankkonton eller ta lån i brottsoffrets namn. Den drabbade kan bli skuldsatt under mycket lång tid, vilket begränsar möjligheterna att komma vidare i livet.

Vi måste hitta effektiva åtgärder för att stoppa det ekonomiska eftervåldet. Därför behövs en ordentlig genomlysning av hur det ekonomiska våldet tar sig uttryck och vilka konkreta åtgärder som krävs för att stoppa det. Därför bör en utredning tillsättas för att se över den här frågan och lämna konkreta förslag till lösningar. Utredningen bör även komma med förslag på hur våldutsatta ska få skydd och hjälp för att åstadkomma en rättvis bodelning, hur det kan bli lättare att bestrida ekonomiskt våld och vilken hjälp som behöver finnas för detta. Utredningen kan med fördel ske i samband med en bredare utredning om det ekonomiska våldet eller om eftervåldet.

Öka kunskapen hos domstolarna

Domstolarna avgör viktiga frågor som rätten till vårdnad och umgänge och måste ha en god förståelse för hur familjer påverkas av våld och konsekvenserna av att barn tvingas umgås med en förälder som utsatt mamman och/eller barnet för våld. Tyvärr visar en kartläggning som JÄMY gjort att en majoritet av domstolarna tycks sakna grundläggande kunskap om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och våld mot barn, vad konsekvenserna av våldsutsatthet innebär och vilka konsekvenser beslut om vårdnad, boende eller umgänge kan få. Det förekommer att domstolar och andra myndigheter har röjt kvinnors skyddade personuppgifter, något som är oacceptabelt och som kräver kunskapshöjande insatser. Domstolsverket bör därför, i samverkan med JÄMY och Nationellt centrum för kvinnofrid, ta fram och genomföra utbildningsinsatser på domstolarna.

Bättre samhällsstöd till personer med skyddade personuppgifter

Det långsiktiga stödet till våldsutsatta kvinnor och barn med skyddade personuppgifter har stora brister idag. Många kvinnor upplever att samhällets stöd näst intill upphör efter att de skyddade personuppgifterna har beviljats. Detta bekräftas av såväl Jämställdhetsmyndigheten som Socialstyrelsen. Trots att livet med skyddade personuppgifter innebär många praktiska frågor och problem, lämnas kvinnorna i princip ensamma med att hantera vardagen. Det stöd som finns kommer framförallt från kvinnojourerna, som gör ett ovärderligt arbete. Samtidigt är det ohållbart att brottsoffer inte ges det stöd de behöver av staten.

Våldsutsatta kvinnor som lever med skyddade personuppgifter behöver erbjudas en långvarig kontaktperson av kommunen. Kontaktpersonen ska bidra med stöd och vägledning i både myndighetskontakter och praktiska vardagsfrågor. Kontaktpersonen kan även ansvara för att hjälpa kvinnan att hitta ett tryggt och stadigvarande boende. Tillgång till kontaktpersonen ska finnas så länge skyddsbehovet kvarstår.

Beroende på var våldsutsatta kvinnor och barn med skyddade personuppgifter bor, ser stödet från kommuner och myndigheter olika ut. Behoven kan naturligtvis variera beroende på lokala omständigheter, men det är samtidigt viktigt att samhällets stöd är likvärdigt över hela landet. Det behövs därför nationella riktlinjer för hur myndigheter och andra aktörer kan arbeta med målgruppen, för att garantera samma höga nivå av skydd och stöd i hela landet – och för att minska risken för misstag. Det händer alltför ofta att skyddade personuppgifter röjs av en myndighet eller av vården, något som innebär stora risker för våldsutsatta kvinnor. Det behövs också särskilda utbildningsinsatser för alla som hanterar skyddade uppgifter. Hos de myndigheter och kommunala verksamheter som möter målgruppen ska det finnas anställda med särskild kompetens om skyddade personuppgifter.

Att leva med skyddade personuppgifter ger ofta negativa ekonomiska konsekvenser för de våldsutsatta kvinnorna. Många får extra kostnader på grund av dubbla boenden, för att flytta flera gånger om deras uppgifter röjs och det är inte ovanligt att behöva betala resorna för barnens umgänge med våldsutövaren. Det är också vanligt med betalningspåminnelser på grund av att posten försenas när ens adressuppgifter är

skyddade. Dessutom innebär en flytt ofta att kvinnan måste säga upp sig från sitt arbete och kan ha problem att hitta ett nytt på grund av de skyddade personuppgifterna. En del våldsutsatta kvinnor kan inte arbeta alls eller bara arbeta deltid på grund av de skador våldsutövaren orsakat. Av dessa kvinnor är det tyvärr flera som nekats sjukpenning av Försäkringskassan med motiveringen ”att vara våldsutsatt är inte en sjukdom som påverkar din förmåga att arbeta”, enligt Jämställdhetsmyndighetens undersökning. Detta är fullständigt oacceptabelt. Vi behöver ge dessa kvinnor och barn rimliga förutsättningar för en skälig levnadsstandard. Utöver att utreda effektiva åtgärder mot det ekonomiska eftervåldet, vill Miljöpartiet inrätta ett särskilt stöd för personer som lever med skyddade personuppgifter. Dessa särskilda medel kan sökas av individen och användas för de akuta kostnader som uppstår på grund av den skyddade identiteten. Vi vill också att avgiften för skyddade boenden ska tas bort i hela landet, samt se över hur personer med skyddade personuppgifter kan få förtur i bostadskön.

Av JÄMY:s rapport framgår också att det är svårt för många kvinnor att använda myndigheternas digitala tjänster på samma villkor som andra medborgare. Det är även tydligt att många kvinnor inte ges tillgång till den vård de har rätt till, att kallelser, journaler och andra viktiga handlingar försvinner. Ett särskilt id-nummer som kopplas till endast namn och inte personnummer skulle kunna vara ett sätt att komma tillrätta med de här problemen. Miljöpartiet föreslår att en utredning ser över vilka möjligheter som finns för att de som lever med skyddade uppgifter bättre ska kunna ta del av digitala tjänster, vård och annan viktig samhällsservice. Utredningen bör bland annat se över möjligheten till ett digitalt id-nummer och hur myndigheter kan utveckla sin digitala service.

Det måste därutöver bli lättare att beviljas nytt namn och personnummer, som är det enda säkra sättet att bli en annan person i Sverige. I Jämställdhetsmyndighetens rapport hade ingen av de 86 intervjuade kvinnorna fått nya identitetsuppgifter. För att skydda kvinnor och barn från allvarliga hot mot deras liv, hälsa och frihet föreslår Miljöpartiet att Polismyndigheten får i uppdrag att utvärdera hur fingerade personuppgifter beviljas idag, vad som gör att så få våldsutsatta kvinnor ges möjlighet till denna typ av starka skydd, och vad som skulle krävas för att de ska bli fler.

Det finns ett samband mellan våld i nära relationer och våld mot husdjur. Det är bland annat svårt att lämna en våldsamt relation med husdjur. När den våldsutsatta behöver ta sig till skyddat boende kan djuret ofta inte följa med eftersom de flesta skyddade boenden i Sverige saknar möjlighet att ta emot djur. Djurens låga status gör att socialtjänsten oftast inte beviljar stöd för kostnader för djuret, vilket innebär att den våldsutsatta inte får hjälp att placera hunden på till exempel ett hundpensionat. Därmed står valet för den som är utsatt mellan att lämna kvar djuret och fly själv, eller stanna kvar. Många väljer att stanna kvar i relationen för att skydda djuret. Här behövs specialiserade utbildningsinsatser för alla former av skyddade boenden, så att vikten av trygghet för den våldsutsattas djur tas på allvar. Det behövs också stöd för tillfälliga placeringar av de våldsutsattas djur.

Miljöpartiet vill

- Tillsätta en bred utredning för att kartlägga eftervåldets uttryck och lämna konkreta förslag på lösningar.
- Att kontaktförbud ska kunna gälla en hel kommun eller större geografiska områden än idag.

- Tillsätta en granskning av hur lagstiftning om vårdnad, boende och umgänge efterföljs för att säkerställa att dess intentioner uppfylls, inklusive hur ofta beslut om tillfällig vårdnad fattas.
- Säkerställa att inget barn med skyddade personuppgifter eller med skyddat boende ska tvingas till umgänge med en förälder mot sin vilja.
- Lagstifta om att barn ska få egna juridiska ombud i vårdnadsfall.
- Tillsätta en utredning om det ekonomiska eftervåldet.
- Ge Domstolsverket i uppdrag att i samverkan med Jämställdhetsmyndigheten och Nationellt centrum för kvinnofrid ta fram och genomföra utbildningsinsatser för verksamma jurister på domstolarna.
- Erbjud de som lever med skyddade personuppgifter en långvarig kontaktperson hos kommunen.
- Ta fram nationella riktlinjer för hur myndigheter och andra aktörer kan arbeta med målgruppen för att garantera samma höga nivå av skydd och stöd i hela landet.
- Göra särskilda utbildningsinsatser för alla som hanterar skyddade uppgifter.
- Inrätta ett särskilt ekonomiskt stöd för personer som lever med skyddade personuppgifter.
- Se över hur personer med skyddade personuppgifter kan få förtur i bostadsköer.
- Ta bort avgiften för skyddade boenden i hela landet.
- Utredda vilka möjligheter som finns för att de som lever med skyddade uppgifter bättre ska kunna ta del av digitala tjänster, vård och annan viktig samhällsservice.
- Underlätta att lämna en våldsam relation genom att möjliggöra för våldsutsatta att hitta en trygg lösning för sina husdjur.

Janine Alm Ericson (MP)

Ulrika Westerlund (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Leila Ali Elmi (MP)

Linus Lakso (MP)